

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2027

Dąbrowa Górnicza, 2023

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	3
I. Wizja i misja.....	5
II. Powiązania z krajowymi i regionalnymi dokumentami.....	6
III. Powiązania z dokumentami miejskimi	8
IV. Ramy i środowisko prawne	13
V. Diagnoza sytuacji społecznej.....	14
5.1 Dąbrowa Górnicza – obraz miasta.....	15
5.2 Najważniejsze dane statystyczne	17
5.3 Dąbrowa Górnicza – obszary problemów	26
5.4 Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	28
5.5 Dąbrowa Górnicza - priorytety w zakresie polityki społecznej	29
5.6 Analiza SWOT	32
VI. Cele strategiczne	33
Cel strategiczny 1	33
Cel strategiczny 2	34
Cel strategiczny 3	35
Cel strategiczny 4	36
Cel strategiczny 5	37
VII. Kierunki działań	38
VIII. Ramy Finansowe	51
IX. Monitoring i harmonogram	53
X. Ewaluacja	55
XI. Spisy	56
11.1 Spis tabel	56
11.2 Spis wykresów	56

Wprowadzenie

Polityka społeczna systematycznie przeobraża się, zyskując nową perspektywę zarówno w wymiarze zadaniowym, jak również instytucjonalnym. Cele polityki społecznej skupiają się na poprawie warunków i jakości życia mieszkańców. Dobrostan mieszkańców, budowanie wspólnoty, która potrafi samodzielnie i sprawnie funkcjonować, ale także rozwiązywać trudne sytuacje, to obszar działania, który traktowany jest jako kluczowy z punktu widzenia rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zrównoważony rozwój nie jest bowiem możliwy, jeżeli w społeczności lokalnej nie zostaną w sposób kompleksowy zidentyfikowane i rozwiązywane problemy społeczne, a bazą planowanych działań nie będą potencjały lokalnej społeczności.

Prowadzenie aktywnej polityki społecznej i rozwiązywanie przy jej pomocy problemów społecznych stanowi jedno z najważniejszych zadań administracji samorządowej. Warto tu podkreślić, iż skuteczne modele w obszarze polityki społecznej poruszają się w ramach zintegrowanego systemu, w którym równorzędnym partnerem administracji samorządowej są organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego i gospodarczego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dąbrowy Górnicza na lata 2023 – 2027, zwana dalej „Strategią” obejmuje zasięgiem czasowym okres pięciu lat. Na poziomie poszczególnych zapisów koryguje dotychczasowe działania, głównie poprzez wprowadzenie czynników koordynujących wsparcie – skupia się na zwiększaniu jego efektywności oraz wdraża nowe rozwiązania wynikające ze zmian społecznych, gospodarczych, jak również z nowych regulacji prawnych. Zaplanowane działania koncentrują się przede wszystkim na utrzymaniu i rozwoju funkcjonującego systemu pomocy społecznej, opartego na współpracy wielu instytucji i aktywizacji środowisk i osób marginalizowanych, zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym.

Niniejsza Strategia składa się z kilku części. W pierwszej z nich zostały przedstawione wizja i misja, powiązania z krajowymi, regionalnymi i lokalnymi dokumentami oraz ramy prawne tworzenia Strategii. Druga część obejmuje podstawowe informacje na temat Dąbrowy Górniczej oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, w szczególności zagadnienia: demografii, pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, rynku pracy, kultury i sportu. Podsumowaniem tej części jest analiza SWOT. W części trzeciej zdefiniowane są cele strategiczne wraz z kierunkami działań, typami realizowanych przedsięwzięć oraz wskaźnikami ich realizacji. W ostatniej części wskazano ramy finansowe oraz zasady monitoringu i ewaluacji Strategii.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia stawiane jej wymagania:

- odpowiada na konkretne wyzwania i potrzeby społeczności,
- urzeczywistnia fundamentalną zasadę pomocniczości i solidarności społecznej,
- opiera się na modelu partycypacji społecznej,

Anna Bielak

- koresponduje z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy, regionu, kraju,
- jest komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów gminy o znaczeniu strategicznym,
- wpisuje się w aktywny model wielosektorowej polityki społecznej,
- zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

Strategia jest dokumentem otwartym. W jej obrębie zaplanowano śródkresową weryfikację umożliwiającą modyfikacje związane ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców miasta i wymogami prawa.

12/4
mgr.
Anna Białucha

I. Wizja i misja

NASZĄ WIZJĄ JEST integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka mieszkających w Dąbrowie Górniczej, która umożliwi im samodzielne, aktywne i odpowiedzialne funkcjonowanie w naszej wspólnocie.

Nasza uwaga skierowana jest na osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzież. W trosce o wysoką jakość usług systematycznie dostosowujemy pomoc do indywidualnych potrzeb mieszkanki i mieszkańców. Ważnym elementem planowanego wsparcia jest pomoc w codziennym funkcjonowaniu i poprawa dostępu do świadczonych usług.

Istotna dla nas jest współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi. Działamy w oparciu o lokalne potencjały i zasoby – w ten sposób wzmacniamy naszą wspólnotę i jej działania w duchu solidarności, aktywności, wzajemnego dbania o mieszkanki i mieszkańców miasta.

NASZĄ MISJĄ JEST zapewnienie wszystkim mieszkankom i mieszkańcom możliwości i kompetencji do samodzielnego i odpowiedzialnego życia oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej Dąbrowy Górniczej.

Anna Bielak

II. Powiązania z krajowymi i regionalnymi dokumentami

Przedmiotowy dokument jest zgodny z celami lub obszarami priorytetowymi wskazanymi w innych strategicznych dokumentach krajowych i regionalnych.

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2027 r.)	Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Dokument strategii w centrum stawia mieszkańki i mieszkańców. Różnorodne formy wsparcia, ale też jego lokalne różnicowanie jest przejawem społecznej wrażliwości oraz podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy dobrostanu wszystkich obywateli miasta, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, osób doświadczających przemocy. Wsparcie programowane w dokumencie jest społecznie wrażliwe, uwzględnia zidentyfikowane potrzeby i zakłada bazowanie na formach zdeinstytucjonalizowanych.
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji	Cel główny: trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej	Celem zaplanowanych działań jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez aktywną poprawę ich sytuacji oraz prowadzenie działań profilaktycznych ograniczających ryzyko bycia włączonym do tej grupy. Wzrost spójności społecznej jest w dokumencie wyrażany przede wszystkim skierowaniem planowanych przedsięwzięć do różnych grup mieszkańców i mieszkańców, jak również zaplanowaniem wsparcia na poziomie lokalnym uwzględniającym przestrzenny układ miasta.
Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej	Obszar IV. Solidarne społeczeństwo	Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej oraz aktywne włączanie ich w działania aktywizujące i wspierające grupy defaworyzowane jest jednym z ważnych elementów polityki społecznej miasta. Warto tu podkreślić, iż przewiduje się zlecenie zadań publicznych wynikających ze strategii również podmiotom ekonomii społecznej.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2027	Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne	Strategia w dużej części skupia się na zapewnieniu poprawy dostępu do usług społecznych, zdrowotnych czy opiekuńczych seniorom. Wyzwania związane ze zmianami demograficznymi są w mieście traktowane szczególnie z racji nasilenia ich skali w Dąbrowie Górniczej.
Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” - ZIELONE ŚLĄSKIE	Cel strategiczny B: Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca – cele operacyjne: B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych; B.2.	Przyjazność dla mieszkańców jest budowana przede wszystkim przez dostosowanie do ich oczekiwań usług społecznych. To one pozwalają na zaspokojenie podstawowych potrzeb, przekładając się na postrzegany przez mieszkańki i mieszkańców dobrostan. Włączenie w realizację polityki społecznej miasta organizacji społecznych jest przejawem dbania o aktywizację mieszkańców i tworzenia dla nich przestrzeni do samostanowienia.

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030</p>	<p>Aktywny mieszkaniac; B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki</p> <p>Cel strategiczny:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym. 2. Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. 3. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. 4. Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze. Organizowanie społeczności lokalnej. 5. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych. 6. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. 	<p>Dla planowanych działań kluczowe jest ich prowadzenie w środowisku rodziny, jako ośrodka bezpośredniego wsparcia dla jej członków. Wsparcie jej funkcjonowania ma bezpośrednie przełożenie na efektywność realizacji polityki społecznej w mieście.</p> <p>Strategia zakłada daleko idącą deinstytucjonalizację pomocy oraz wsparcie systemu przez organizację pozarządową. Decentralizacja pomocy na poziom lokalny warunkuje skuteczność pomocy, jej efektywność i adekwatność do potrzeb.</p> <p>Miasto przy realizacji polityki społecznej współpracuje z podmiotami sektora pozarządowego, włącza je w działania aktywizujące i wspierające grupy defaworyzowane. Warto tu podkreślić, iż przewiduje się zlecenie zadań publicznych wynikających ze strategii również podmiotom sektora pozarządowego.</p> <p>Działania w obszarze uzależnień prezentowane w Strategii obejmują przede wszystkim działania profilaktyczne, w tym te skierowane do dzieci i młodzieży, osób uzależnionych oraz współuzależnionych.</p>

III. Powiązania z dokumentami miejskimi

Strategia jest komplementarna w odniesieniu do dokumentów planistycznych oraz operacyjnych obowiązujących w Dąbrowie Górniczej.

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
<p>Strategia Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2022 - Aktualizacja</p> <p>„Strategia Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2022 – aktualizacja” wskazuje 5 priorytetów dla rozwoju miasta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. konkurencyjność i innowacyjność gospodarki; 2. Integracja wspólnot lokalnych; 3. Atrakcyjność środowiska zamieszkania; 4. Różnorodność form aktywnego spędzania czasu wolnego; 5. Sprawność transportu i komunikacji. <p>Celami strategicznymi wskazanymi w dokumencie są m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby osób w mieście z wykształceniem i umiejętnościami umożliwiającymi funkcjonowanie na rynku pracy, - poprawa jakości życia w mieście. 		<p>Strategia wpisuje się w generalne założenia obowiązującej do końca 2022r. Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2022 - Aktualizacja i jako taka jest z nią zgodna. Zaznaczyć należy, iż obecnie kończą się prace nad nową Strategią Miasta. W zależności od przyjętych kierunków Strategia może wymagać aktualizacji przyjętych kierunków.</p>
<p>Program Rewitalizacji: Dąbrowa Górnicza 2023 (aktualizacja – 2020 r.)</p>	<p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Centrum</p> <p>Cel rewitalizacji: Aktywowanie potencjałów zawodowych i obywatelskich oraz wzmacnianie integracji i spójności społeczności zamieszkującej i działającej w centrum Dąbrowy Górniczej.</p> <p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Park Zielona i osiedle przy ul. Robotniczej</p> <p>Cel rewitalizacji: Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących tereny koncentracji substandardowej – ulica Robotnicza.</p> <p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Osiedle Mickiewicza/Norwida</p> <p>Cel rewitalizacji: Wspieranie integracji społeczności lokalnej osiedla na rzecz aktywizacji zawodowej oraz aktywności obywatelskich usprawniających funkcjonowanie obszaru.</p>	<p>Proces rewitalizacji, zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, definiowany jest przede wszystkim poprzez prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, co ma prowadzić do wyprzedzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. W związku z powyższym przedmiotowa Strategia w pełni wpisuje się zapisy Programu Rewitalizacji.</p> <p>Zaznaczyć należy, iż obecnie rozpoczynają się prace koncepcyjne nad Gminnym Programem Rewitalizacji. W zależności od przyjętych kierunków Strategia może wymagać aktualizacji przyjętych kierunków.</p>

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
	<p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Ząbkowice Cel rewitalizacji: Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących tereny koncentracji substandardowej zabudowy centrum dzielnicy (zwłaszcza okolice Dworca PKP i ulicy Sikorskiego), Osiedla Robotniczego, Osiedla Młodych Hutników.</p> <p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Strzemieszyce Wielkie i sąsiednie tereny zdegradowane Cel rewitalizacji: Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących tereny koncentracji substandardowej zabudowy w centrum dzielnicy, a także miejsca koncentracji lokali socjalnych (ulica Hotelowa).</p> <p>Priorytetowy Obszar rewitalizacji Osiedle Łączna Cel rewitalizacji: Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących tereny koncentracji substandardowej zabudowy – ulica Łączna.</p>	
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Mieście Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2026	Celem działań objętych Programem jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z używania środków psychoaktywnych, w tym alkoholu, środków odurzających, nowych substancji psychoaktywnych oraz z innych uzależnień.	Strategia określa generalne ramy dla Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i w związku z tym jest z nim zgodna.
Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami w Dąbrowie Górniczej na lata 2022-2026	Cel główny programu: Wsparcie i podniesienie jakości życia osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin i opiekunów. Cel szczegółowy 1. Rozwój rehabilitacji społecznej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Cel szczegółowy 2. Rozwój rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Cel szczegółowy 3. Przestrzeganie praw osób z niepełnosprawnościami.	Strategia definiuje podstawowe założenia dla Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami w Dąbrowie Górniczej na lata 2022-2026 i jako taka wykazuje pełną komplementarność.

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
<p>Gminny Program Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2021-2023</p>	<p>Celem głównym programu jest poprawa jakości życia i funkcjonowania rodzin, w szczególności przejawiających deficyty opiekuńczo-wychowawcze.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych rodziny poprzez wsparcie finansowe oraz rzeczowe. 2. Wzmacnianie roli rodzicielskich oraz integracji rodziny poprzez wsparcie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom. 4. Wzmacnianie spójności rodziny poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia. 5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. 6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych. 7. Promowanie i wspieranie uczniów zdolnych. 8. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zainteresowań oraz aktywności sportowej wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. 9. Wspieranie i promowanie modelu rodziny wielodzietnej. <p>Celem głównym programu jest zwiększenie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą. 3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. 4. Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności usług 	<p>Zapisy strategii odnoszą się do generalnych założeń Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Dąbrowie Górniczej na lata 2021-2023 i w związku z tym są spójne z realizowanym programem.</p>
<p>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2021-2025</p>		<p>Zapisy strategii odnoszą się do generalnych założeń Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2021-2025 i w związku z tym są spójne z realizowanym programem.</p>

pac

2

10

Anna Bielak

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
<p>Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021-2023</p>	<p>Celem głównym programu jest rozwój rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza poprzez zapewnienie warunków sprzyjającym tworzeniu nowych rodzin zastępczych oraz wsparcie istniejących rodzin zastępczych.</p> <p>W ramach programu realizowane będą następujące zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie istniejących rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka funkcjonujących na terenie miasta Dąbrowa Górnicza. 2. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego – pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. 3. Zwiększanie liczby rodzin zastępczych zawodowych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza. 4. Wspieranie młodych osób, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńcze - wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne w zakresie procesu usamodzielnienia. 	<p>Zapisy strategii odnoszą się do generalnych założeń Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021-2023 i w związku z tym są spójne z realizowanym programem.</p>
<p>Polityka mieszkaniowa gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2018-2027</p>	<p>Priorytet P2. Zrewitalizowane zasoby mieszkaniowe</p> <p>Priorytet P3. Zrownoważona gospodarka mieszkaniowym zasobem gminy (zwłaszcza C.3.1 Zaspokojone potrzeby mieszkaniowe najuboższych mieszkańców gminy).</p>	<p>Polityka porusza kwestie mieszkaniowe jako jeden z kluczowych elementów polityki społecznej w zakresie rozwiązywania istniejących w mieście problemów.</p> <p>Dla Strategii podstawowym zapisem Polityki mieszkaniowej są zapisy celu C.3.1 Zaspokojone potrzeby mieszkaniowe najuboższych mieszkańców gminy. Jest to obszar szczególnie wrażliwy, który dotyczy również tematyki bezdomności.</p>
<p>Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2022-2026.</p>	<p>Cel główny: Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej stanowiących zadania własne gminy.</p>	<p>Program określa działania i przedsięwzięcia, które ukierunkowane są na zwiększenie efektywności gospodarowania gminnym zasobem mieszkaniowym i przyczyniają się do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych członków wspólnoty samorządowej. Strategia definiując działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych wpisuje się w założenia programu.</p>

Renata Balaż

Dokument	Cel	Uzasadnienie komplementarności
Lokalny program opieki wytechnieniowej dla miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2021 – 2023	Cel główny: Podniesienie jakości życia opiekunów osób zależnych poprzez promocję i rozwój oferty opieki wytechnieniowej w mieście Dąbrowa Górnicza.	Strategia określa generalne ramy dla Lokalnego programu opieki wytechnieniowej dla miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2021-2023 i jako taka jest z nim w zgodna.

gaw

R

X

Anna Szulc

IV. Ramy i środowisko prawne

Obowiązek przygotowania strategii rozwiązywania problemów społecznych przez gminę wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (art. 16b ust.1).

Zgodnie z ww. ustawą podmiotem odpowiedzialnym za koordynowanie wdrażania strategii rozwiązywania problemów społecznych jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. Kluczowe dla jej realizacji jest tworzenie środowiska do współpracy z podmiotami z sektora publicznego, prywatnego oraz przede wszystkim pozarządowego.

Strategię traktować należy również jako dokument koordynujący i wyznaczający ramy dla opracowań planistycznych oraz operacyjnych przygotowywanych na podstawie aktów prawnych wyższego rzędu:

- a) Program działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami – ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- b) Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii – ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
- c) Program wspierania rodzin – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- d) Program rozwoju pieczy zastępczej – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw.
- e) Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 9 ust.1 pkt 1) częścią strategii rozwiązywania problemów społecznych dedykowaną zagadnieniom aktywizacji zawodowej i rynku pracy jest powiatowy program promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy. W analizowanym przypadku program ten, tak jak strategia, obejmuje pięcioletni horyzont czasowy, tj. lata 2023-2027.

Strategia określa również usługi społeczne ujęte w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

V. Diagnoza sytuacji społecznej

W przedmiotowym rozdziale przedstawiono najważniejsze informacje i wnioski wynikające z prowadzonych prac diagnostycznych obejmujących analizę danych zastanych, badania ankietowe oraz wywiady pogłębione. Zastosowanie różnorodnych metod pozwoliło na określenie obrazu miasta przede wszystkim z punktu widzenia kluczowych procesów i problemów społecznych. Przeprowadzona diagnoza umożliwiła zidentyfikowanie kluczowych problemów oraz potencjałów, których wykorzystanie warunkuje skuteczny rozwój Dąbrowy Górniczej.

Problemy społeczne stanowią jeden z elementów definiujących mieszkańców. Każda społeczność ma swoją specyfikę, właściwości, przeszłość, która determinuje dzisiejsze kierunki i wspólną perspektywę rozwoju. Pytanie o wyzwania, problemy społeczne czy też potencjały w tym obszarze, to pytanie złożone, dotyczące zarówno mieszkańców, jak i administracji, ale również czynników i procesów dziejących się na poziomie lokalnym i państwowym. Uchwycenie zjawisk problemowych w odpowiednim momencie i prognozowanie działań w perspektywie kolejnych lat umożliwia w miarę bezpieczne niwelowanie potencjalnych strat i kosztów, jakie mogą wystąpić na skutek intensyfikacji zjawisk trudnych, niepożądanych i degenerujących kapitał społeczny miasta.

Prowadzone prace badawcze pozwoliły na wskazanie kluczowych dla miasta obszarów i tendencji, stanowiących potencjalną oś działań interwencyjnych i zapobiegawczych. Obejmowały one zagadnienia dotyczące specyfiki miasta i jego zasobów, obszarów problemowych, dostępnej infrastruktury w przestrzeni miasta, działań o charakterze integrującym oraz realizowanych standardów współpracy. Badano zarówno obszar działań interwencyjnych, jak również inicjatywy podejmowane w celach prewencyjnych i wspólnototwórczych, z uwzględnieniem współpracy międzysektorowej i kontekstu regionalnego.

Kluczowe okazały się zagadnienia dotyczące:

- a. demograficznych aspektów i tendencji w mieście, w tym:
  - zmniejszającej się liczby młodych ludzi,
  - starzenia się społeczności miasta,
  - wzrostu liczby osób z niepełnosprawnościami;
- b. skutków pandemii w obszarze życia rodzinnego i kondycji dzieci i młodzieży;
- c. przestrzeni miasta – rozległości i szeroko rozumianej komunikacji wewnętrznej.

Dodatkowo wskazać tu należy zmianę społeczną wynikającą z migracji obywateli Ukrainy do Polski. Atak Federacji Rosyjskiej na Ukrainę ma daleko idące konsekwencje również dla samorządów lokalnych w zakresie prowadzonej polityki społecznej.

5.1 Dąbrowa Górnicza – obraz miasta

Specyfikę miasta Dąbrowa Górnicza określa kilka głównych aspektów.

Miasto funkcjonuje w oparciu o dwa kluczowe obszary: przemysł i przyrodę. Zieleni i zbiorniki wodne obecne w mieście i wokół niego oraz industrialna historia rozwoju tego miejsca bezpośrednio wpływają na sposób funkcjonowania i standard życia mieszkańców.

Drugim ważnym elementem kształtującym społeczną specyfikę Dąbrowy Górniczej jest kwestia tożsamości lokalnej – dla części mieszkańców stanowiąca kryterium identyfikacji, dla innych etap przejściowy, fragment ścieżki kariery lub też konieczność wynikłą z okoliczności życiowych. Wśród mieszkańców są zarówno tacy, dla których Dąbrowa Górnicza jest małą ojczyzną, zamieszkiwaną przez rodziny od kilku pokoleń, są również tacy, którzy pojawili się tutaj wraz z przyjętą wówczas strategią rozwoju przemysłu w rezultacie której Dąbrowa Górnicza, w przeciągu niemal jednego pokolenia, przekształciła się w miasto. To zmieniło standardy życia, wpłynęło jednak także na poziom integracji i spójności wewnętrznej oraz poczucie identyfikacji na poziomie lokalnym. Te właśnie czynniki determinują zarówno standardy oceny jakości życia w mieście, jak i niektóre kierunki migracji zewnętrznych podejmowanych przez mieszkańców.

Trzecim ważnym elementem, pozwalającym zrozumieć specyfikę Dąbrowy Górniczej, jest przestrzeń miejska – obszar, jaki zajmuje miasto i wynikłe z tego faktu potencjały i ograniczenia, zarówno w kontekście zasobów infrastrukturalnych, działań inwestycyjnych i rozwojowych, jak również realizacji zadań własnych i oczekiwań mieszkańców. W przypadku Dąbrowy Górniczej relacja pomiędzy wielkością miasta i liczbą mieszkańców, przyczynia się do wyłaniania się problemów związanych z zagadnieniami peryferyjności i wykluczenia mieszkańców terenów oddalonych od centrum.

Czwartym ważnym elementem definiującym miasto i jego społeczną specyfikę jest mozaikowość miasta – Dąbrowa Górnicza powstała bowiem poprzez dołączanie kolejnych elementów do tkanki miejskiej, z tym ważnym zastrzeżeniem, iż były to elementy zróżnicowane pod względem rozwojowym, koncepcyjnym i tym samym tożsamościowym. Wraz z napływem ludności budowano kolejne osiedla, ale także przyłączano wsie i miasteczka. Powstały w ten sposób organizm miejski jest sumą wielu środowisk – różnych od siebie. To realnie wpływa zarówno na spójność działań i realizację strategii miejskich oraz partycypację i zaangażowanie w codzienne życie społeczności.

Ponadto słabe poczucie identyfikacji z miastem i integracji wewnętrznej prowadzić może do występowania i nasilania problemów społecznych.

W Dąbrowie Górniczej idee związane z włączaniem mieszkańców w życie społeczne miasta realizowane są poprzez wdrażanie systemów i programów aktywizujących mieszkańców do współzarządzania miastem. Dobrym przykładem są tutaj: budżet partycypacyjny, konsultacje społeczne, różnego rodzaju fundusze wspierające inicjatywy poszczególnych grup interesariuszy, a przede wszystkim współpraca z organizacjami pozarządowymi. Na terenie miasta działa wiele organizacji aktywnych w różnych obszarach życia społecznego niemniej jednak w obszarze polityki społecznej obserwuje się deficyt podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych posiadających potencjał do realizacji usług społecznych, w szczególności w kontekście aktualnych i prognozowanych problemów społecznych i wyzwań demograficznych.

Dąbrowa Górnicza jest w czołówce wśród polskich miast o największej emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego z zakładów szczególnie uciążliwych. Źródłem zanieczyszczeń jest wysoka koncentracja zakładów przemysłowych, gęsta sieć dróg oraz eksploatacja starych kotłów na paliwo stałe. Przekroczone są również dopuszczalne normy hałasu. Nie pozostaje to bez wpływu na pojawiające się problemy społeczne i stan zdrowia mieszkańców miasta.

Problemy występujące w przestrzeni społecznej są wynikiem zarówno struktury demograficznej miasta, jak również zdiagnozowanych wcześniej czynników takich jak niskie poczucie identyfikacji z miastem oraz niedostateczna integracja mieszkańców i niski poziom włączenia w życie obywatelskie. Ponadto elementem mającym wpływ na kształtowanie się usług publicznych jest zarówno popyt uwarunkowany liczbą ludności, jak i zmiany w poszczególnych grupach wiekowych.

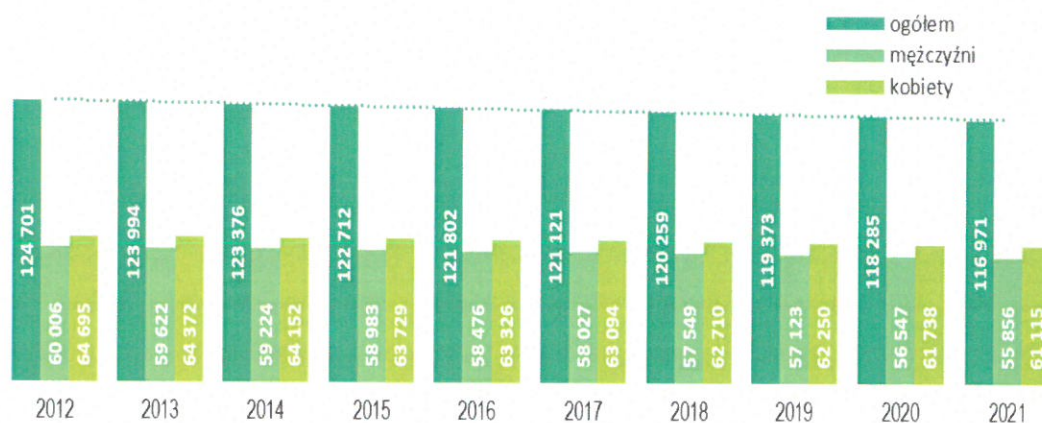
Z punktu widzenia zidentyfikowanych problemów oraz specyfiki miasta, w celu rozwiązywania problemów społecznych istotna jest szeroko rozumiana poprawa jakości życia mieszkańców. Możliwe to będzie dzięki wprowadzaniu kompleksowych rozwiązań zarówno na poziomie jednostki, jak i rodziny. Wyzwaniem jest również zintensyfikowanie prowadzonych działań, w celu lepszego reagowania na zmieniające się uwarunkowania i potrzeby społeczności.

5.2 Najważniejsze dane statystyczne

- Według danych BDL GUS liczba mieszkańców Dąbrowy Górniczej w 2021 r. wynosiła 116 971, a w ostatniej dekadzie nastąpiło zmniejszenie populacji miasta o około 6,2%. Według prognoz do 2030 r., miasto zamieszkiwać będzie mniej niż 110 tys., a prognozowany spadek w porównaniu do 2021 r. wynosić będzie około 7,4%.

Wykres 1: Liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2012-2021

źródło: Główny Urząd Statystyczny

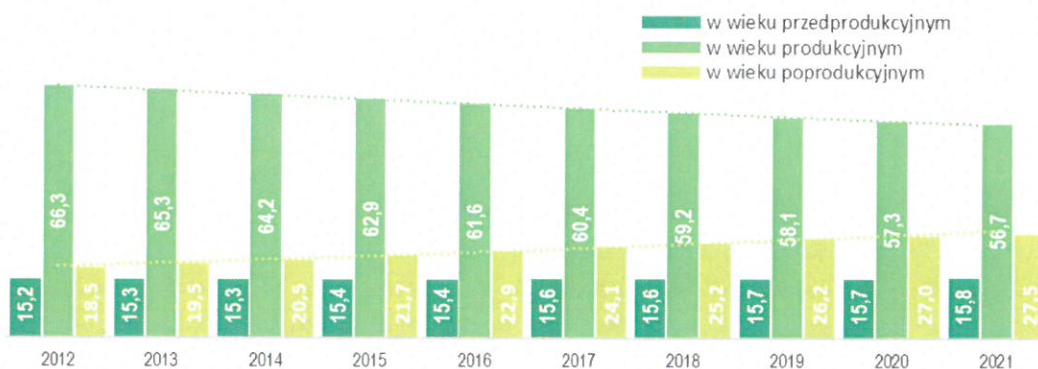
Wykres 2: Prognozowana liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2025, 2030, 2035, 2040, 2045

źródło: Główny Urząd Statystyczny

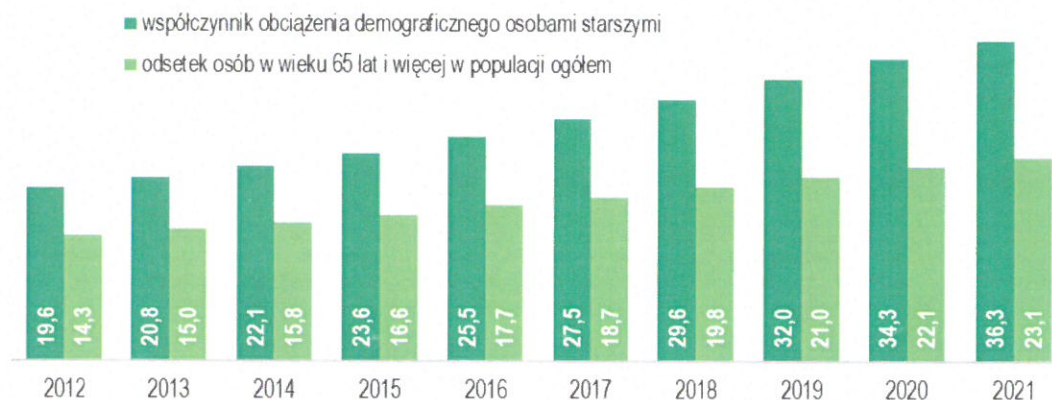
Analizując strukturę poszczególnych grup wieku można zauważyć zmniejszenie udziału osób w wieku produkcyjnym (o 9,6 pp. w ostatniej dekadzie), nieznaczny wzrost udziału grupy w wieku przedprodukcyjnym (0,6% pp.) oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (o 9 pp. w ostatniej dekadzie), co świadczy o starzeniu się społeczności lokalnej.

Wykres 3: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności w latach 2012-2021

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wykres 4: Współczynnik obciążenia demograficznego i odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w latach 2012-2021

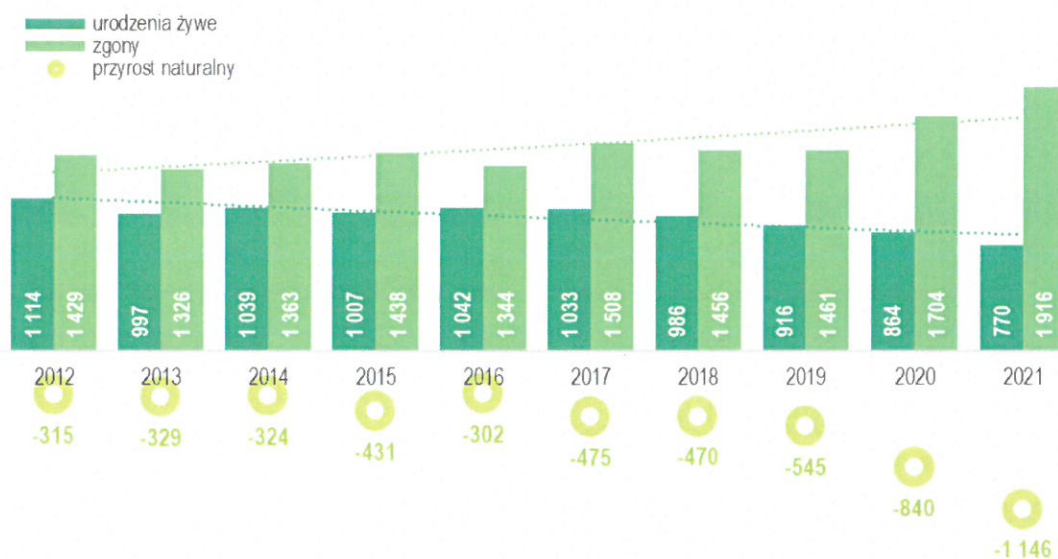
źródło: Główny Urząd Statystyczny

Zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji w Dąbrowie Górniczej utrzymywały się w ostatniej dekadzie na poziomie ujemnym, co pogłębia proces wyludniania się. Z uwagi na konflikt w Ukrainie, w mieście odnotowano napływ obywateli Ukrainy, jednakże nie wpłynął on znacząco na wskaźniki demograficzne.

Analizując zachodzące zmiany demograficzne wskazuje się na konieczność dostosowania polityki społecznej miasta do zmieniającej się struktury mieszkańców, w której coraz liczniejszą grupę będą stanowiły osoby starsze.

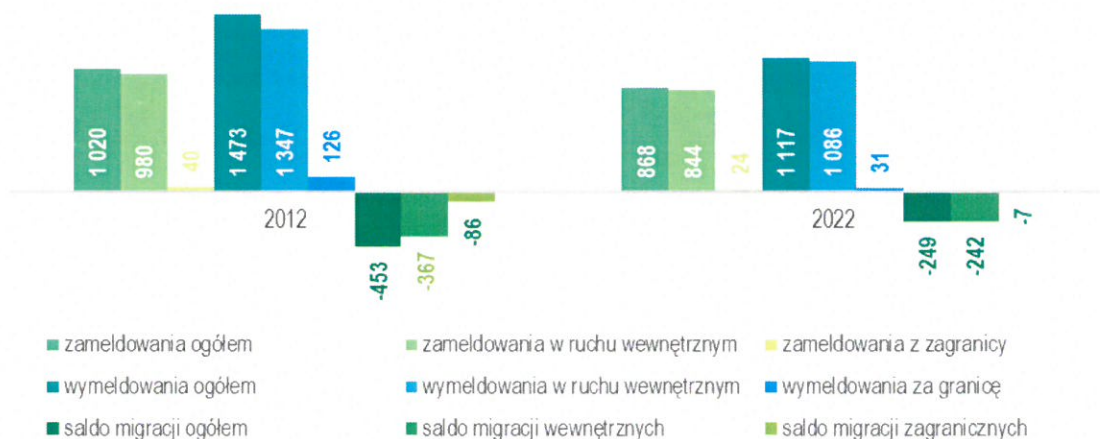

Wykres 5: Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2012-2021

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wykres 6: Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w latach 2012 oraz 2021

źródło: Główny Urząd Statystyczny

- W 2021 r. 43,4% zgonów w Dąbrowie Górniczej spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną dalszych 23,9% były nowotwory, a 6,2% zgonów wynikało z zachorowania na COVID-19. Z uwagi na rosnący udział osób starszych zauważa się wzrost wykorzystania usług ambulatoryjnej i podstawowej opieki zdrowotnej oraz korzystania ze wsparcia zdrowotnego. Wskazane procesy wiązą

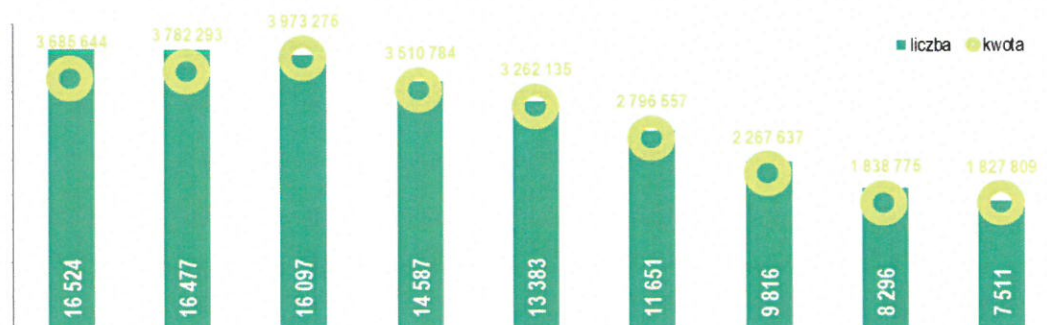
[Podpis]

[Podpis]

się z koniecznością prowadzenia działań z zakresu profilaktyki zdrowia oraz poprawy dostępności do usług medycznych.

- Kluczowa, zarówno z punktu widzenia zapewnienia odpowiednich warunków osobom potrzebującym, jak i przyciągnięcia nowych mieszkańców, jest rozbudowa zasobu mieszkaniowego. W 2020 r. w Dąbrowie Górniczej liczba mieszkań wynosiła 51 089 (wzrost o ok. 4% w stosunku do 2012 r.). Na każdych 1000 mieszkańców przypadało 432 mieszkań (jest to wartość wyższa w porównaniu do województwa śląskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski). Mieszkańcy borykający się z trudną sytuacją materialną mają możliwość uzyskania dodatku mieszkaniowego. W latach 2012-2020 liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych znacząco spadła (16 524 osoby w 2012 r. w stosunku do 7 511 w 2020 r.).

Wykres 7: Liczba i kwota udzielonych dodatków mieszkaniowych w latach 2012-2020

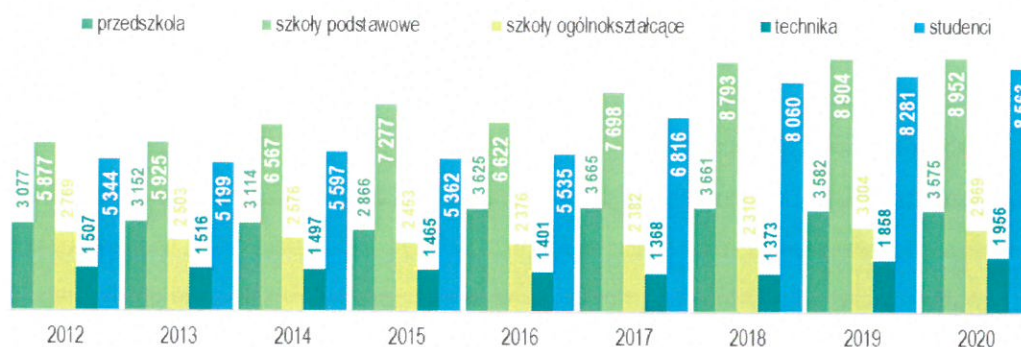

źródło: Główny Urząd Statystyczny

- Pośród obiektywnych wyznaczników jakości życia wskazać można możliwość rozwoju osobistego poprzez edukację. W mieście zauważa się rozwój infrastruktury wychowawczo-edukacyjnej. Na terenie Dąbrowy Górniczej działają liczne placówki oświatowe i edukacyjne na każdym poziomie kształcenia. Według danych Systemu Informacji Oświatowej na terenie Dąbrowy Górniczej zarejestrowane są 148 szkoły i placówki oświatowe. Wśród nich funkcjonuje 41 przedszkoli (w tym 14 niepublicznych), 31 szkół podstawowych (w tym 3 niepubliczne), 11 liceów, 4 technika, 5 poradni psychologiczno-pedagogicznych, szkoła muzyczna, plastyczna, 8 szkół branżowych, 8 policealnych dla dorosłych. Organem prowadzącym 94 z tych podmiotów jest miasto na prawach powiatu, 25 podmiotów jest prowadzonych przez osoby fizyczne, 16 placówek prowadzą spółki handlowe, 10 podmiotów organizują stowarzyszenia, 3 podmioty są prowadzone przez fundacje. Analizując liczbę dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół i przedszkoli na przestrzeni lat zauważa się znaczący wzrost.

Wykres 8: Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz młodzieży w szkołach ogólnokształcących, technikach i studentach w latach 2012-2020

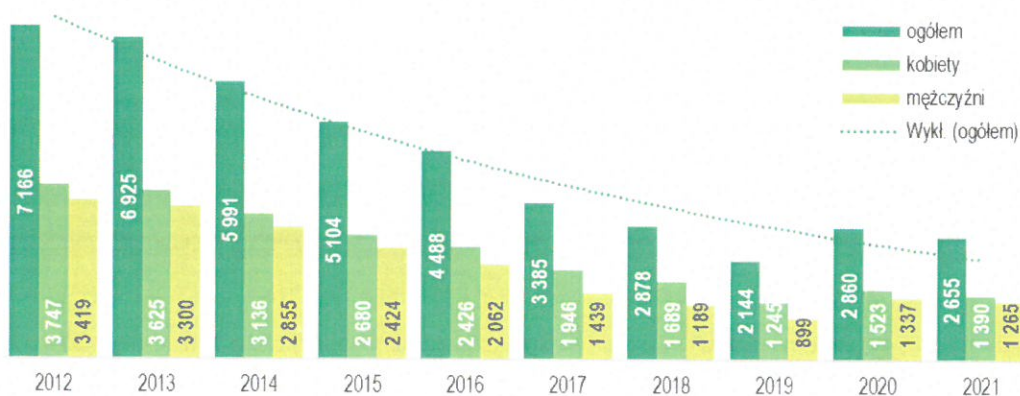

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Z uwagi na obserwowane zjawiska (wzrost osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ilości wydawanych osobom przed 16 rokiem życia orzeczeń o niepełnosprawności¹), istotne jest zaspokojenie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami, w tym dostosowanie placówek oraz zapewnienie im odpowiedniego wsparcia.

- Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Dąbrowie Górniczej w ostatniej dekadzie zmniejszyła się z 7 166 do 2 655 osób.

Wykres 9: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012-2021

źródło: Główny Urząd Statystyczny

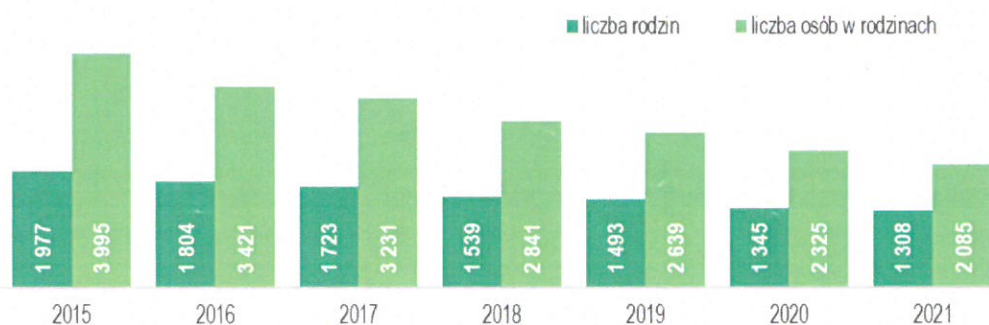
Według danych BDL GUS największą grupę wśród wszystkich bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (aż 1 464 osoby) oraz osoby powyżej 50 roku życia (744 osoby). Wskazuje to na konieczność prowadzenia działań z zakresu integracji i reintegracji

¹ Wg danych MOPS w 2018 r. wydano 192 orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych dla osób przed 16 rokiem życia, w 2021 r. odnotowano wzrost do 200.

zawodowej. W Dąbrowie Górniczej funkcjonuje Klub Integracji Społecznej, który aktywizuje bezrobotnych. Osoby bez pracy kierowane są również do Centrum Integracji Społecznej, dającego mieszkańcom możliwość podnoszenia kompetencji oraz nabywania nowych umiejętności zawodowych. Rozwój gospodarczy miasta (wynikający z potencjału terenów inwestycyjnych, efektywnego wykorzystania środków zewnętrznych czy działalności instytucji otoczenia biznesu) oraz wsparcie rozwoju przedsiębiorczości (możliwe m.in. dzięki dotacjom na rozpoczęcie działalności gospodarczej udzielanym przez Powiatowy Urząd Pracy i działalności Dąbrowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości), wpłynęły na spadek bezrobocia w Dąbrowie Górniczej.

- Zadania w zakresie pomocy rodzinie, wynikające z systemu pomocy społecznej i systemu wspierania rodziny w Dąbrowie Górniczej, wykonuje m. in. MOPS. Liczba rodzin objętych pomocą MOPS z roku na rok się zmniejsza. W 2021 r. było to 1 308 rodzin, w porównaniu do 2015 r. odnotowano spadek o blisko 34%. Wśród najczęstszych powodów przyznawania świadczeń w ostatnich latach na pierwszym miejscu niezmiennie wskazuje się ubóstwo, a następnie niepełnosprawność i bezrobocie. Jednym z częstszych powodów jest również długotrwała/ciężka choroba, co wynikać może ze struktury wieku mieszkańców.

Wykres 10: Liczba rodzin i osób w rodzinach objęta pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2015-2021

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

Od 2018 r. do 2021 r. liczba świadczeń udzielanych z powodu ubóstwa, niepełnosprawności i bezrobocia uległa zmniejszeniu. Wzrost nastąpił jednak w przypadku świadczeń przyznawanych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (z 283 rodzin w 2018 r. do 316 w 2021 r.), zwiększyła się także liczba rodzin, które otrzymują wsparcie asystenta rodziny (66 rodzin w 2021 r.).

Tabela 1: Powody korzystania z pomocy społecznej w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
ubóstwo	1 041	912	827	776
niepełnosprawność	697	678	601	597
bezrobocie	695	559	508	464
długotrwała lub ciężka choroba	416	501	375	384
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem	283	281	254	316
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem- w tym rodziny niepełne	172	161	139	127
bezzadność	139	119	104	103
potrzeba ochrony macierzyństwa	95	75	67	62
potrzeba ochrony macierzyństwa- w tym potrzeba ochrony wielodzietności	65	58	55	47
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem- w tym rodziny wielodzietne	40	40	35	33
alkoholizm	77	47	31	26
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	13	20	15	23
przemoc w rodzinie	24	18	20	19
zdarzenia losowe	1	17	6	4
narkomania	6	5	3	2
sytuacja kryzysowa	3	4	1	1
sieroctwo	0	0	1	0

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

- W 2021 r. z tytułu bezdomności świadczenia z MOPS otrzymały 103 osoby (mniej o 36 w stosunku do 2018 r.). W Dąbrowie Górniczej osoby bezdomne mają możliwość skorzystania z noclegowni i ogrzewalni, schroniska oraz schroniska z usługami opiekuńczymi oraz mieszkań chronionych. Dodatkowo osoby, których dotyczy problem, mają możliwość otrzymania wsparcia streetworkera oraz skorzystania z pomocy udzielanej w Klubie Integracji Społecznej.
- Wśród identyfikowanych problemów, których skala się zwiększa, wskazuje się niepełnosprawność oraz starzenie się społeczności. Osoby ze szczególnymi potrzebami wymagają kompleksowego wsparcia oraz prowadzenia działań mających na celu podniesienie jakości ich życia. W Dąbrowie Górniczej realizowany jest szeroki katalog usług dla osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi świadczone w różnych placówkach (np. Dzienny Dom „Senior Wigor”, Środowiskowy Dom Samopomocy) oraz programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej (np. „Opieka wytchnieniowa”, Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” czy „Korpus Seniora”). W 2021 r. najwięcej osób skorzystało ze świadczonych usług opiekuńczych (229 osób), następnie z oferty Dziennego Domu „Senior-WIGOR” (137 osób). Z realizowanych programów MRiPS w 2021 r. skorzystało łącznie 118 (więcej o 62 osoby w stosunku do roku poprzedniego).
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z Zespołem Interdyscyplinarnym prowadzi i uczestniczy w wielu działaniach i kampaniach społecznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W strukturach MOPS działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który udziela natychmiastowej, specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, w tym również doświadczającym przemocy w rodzinie. W 2020 r. na terenie miasta prowadzono procedurę „Niebieskiej Karty” w 248 rodzinach, obejmując wsparciem 774 osoby, natomiast w 2021 r., odnotowano wzrost – 265 rodzin i 815 osób.

Tabela 2: Powody udzielenia pomocy przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w latach 2019-2021

	2019		2020		2021	
	Ilość osób	%	Ilość osób	%	Ilość osób	%
sytuacja kryzysowa	219	44,33	225	46,30	235	43,68
przemoc w rodzinie	75	15,18	62	12,76	105	19,52
niepełnosprawność, długotrwała choroba, zaburzenia psychiczne	46	9,31	55	11,32	45	8,36
problemy mieszkaniowe/bezdomność	61	12,35	43	8,85	42	7,81

pozostałe (problemy opiekuńczo-wychowawcze, itp.)	52	10,53	27	5,56	32	5,95
uzależnienia	41	8,3	74	15,23	79	14,68
RAZEM	494	100	486	100	538	100

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

- Innym problemem identyfikowanym w Dąbrowie Górniczej jest problem uzależnień. Działania przeciwdziałające uzależnieniom podejmowane są w mieście przez Urząd Miejski przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, placówkami oświatowymi oraz innymi jednostkami organizacyjnymi miasta oraz organizacjami pozarządowymi. W 2021 r. projektami i programami profilaktycznymi objęto ponad 500 osób dorosłych i blisko 1000 dzieci z dąbrowskich szkół i przedszkoli. W mieście działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, z pomocy której w 2021 r. skorzystało 977 osób uzależnionych oraz 224 członków rodzin osób uzależnionych, a wobec 161 osób Gminna Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się przymusowemu leczeniu. Z pomocy udzielanej przez specjalistów psychoterapii uzależnień zatrudnianych w prowadzonym Punkcie konsultacyjnym ds. uzależnień skorzystało 113 osób. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił pomocy materialnej 26 rodzinom z powodu uzależnienia lub nadużywania alkoholu przez co najmniej jednego z jej członków.
- Miasto posiada rozwiniętą bazę sportową, kulturalną i rekreacyjną co w połączeniu z funkcjonującymi w tym obszarze wieloma organizacjami pozarządowymi przekłada się na atrakcyjność oferty spędzania czasu, która jest jednym z podstawowych oczekiwań mieszkańców. Istotny w przestrzeni miasta jest teren byłych zakładów Defum, zaadaptowany na Fabrykę Pełną Życia, gdzie organizowanych jest wiele wydarzeń. Dostępność miejsc i infrastruktury sprzyja budowaniu kapitału społecznego oraz integracji mieszkańców, ze szczególnym wskazaniem na osoby zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. W 2021 r. liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w mieście, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców² była równa 2,77 (wzrost z 2,49 w 2017 r.).

² Wskaźnik GUS: fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców.

5.3 Dąbrowa Górnicza – obszary problemów

Społeczności tworzone przez mieszkańców cechuje zróżnicowanie jakości i standardów życia. Dotyczy to wszystkich, niezależnie od miejsca zamieszkania. Miasto, podejmując działania na rzecz mieszkańców, buduje strategie mające na celu wyrównanie szans w dostępie do oferty realizowanej przez samorząd, często również w ramach podejmowanych inicjatyw międzysektorowych czy powierzania zadań podmiotom bezpośrednio zaangażowanym w realizację strategii integracyjnych, interwencyjnych lub readaptacyjnych w różnych obszarach życia społecznego.

Odpowiedzialność za realizację skutecznych strategii na rzecz niwelowania doświadczanych przez mieszkańców trudności przekłada się m.in. na działania diagnostyczne, ewaluacyjne i standaryzujące. Wyłonienie wskazywanych problemów społecznych stanowi punkt wyjścia do działań umożliwiających nadanie ram instytucjonalnych rozwiązaniom podejmowanym w perspektywie wieloletniej.

SPADEK LICZBY MIESZKAŃCÓW

Obserwowany proces wyludniania się Dąbrowy Górniczej (spadek liczby ludności o 6,2% w ostatniej dekadzie), pomimo, iż jest to trend ogólnopolski jest on szczególnie niepokojący z uwagi na tendencje zdecydowanie mniej korzystne niż w okolicznych miastach Górnego Śląska-Zagłębiowskiej Metropolii. Jest to efekt:

- a. specyficznego procesu miastotwórczego w przeszłości, połączonego z niewystarczającymi działaniami integracyjnymi, budującymi poczucie identyfikacji z miastem. Wraz z zakończeniem etapu życia zawodowego i przejściem na emeryturę, część dawnych migrantów, którzy pojawili się z uwagi na możliwość podjęcia pracy w zakładach przemysłowych, podjęło decyzję o powrocie do wcześniejszych miejsc zamieszkania.
- b. zakres oferty akademickiej – część młodych ludzi poszukuje możliwości kształcenia w innych ośrodkach akademickich. Miasto podejmuje działania, które mają zachęcić młodych do pozostania lub powrotu – aby tak się stało, konieczne są strukturalne przemiany w zakresie oferty miasta i jakości standardów zamieszkania.
- c. niski odsetek urodzeń - konieczne są działania na rzecz wzrostu liczby młodych mieszkańców. Z roku na rok liczba urodzeń w mieście się zmniejsza (spadek z 1 114 w 2012 r. do 770 w 2021 r.), a przyrost naturalny utrzymuje się na poziomie ujemnym (-1 146 w 2021 r.).

PERYFERYJNOŚĆ I WYKLUCZENIE MIESZKAŃCÓW DZIELNIC ODDALONYCH OD CENTRUM

Dąbrowa Górnicza obejmuje duży obszar terenu, co stanowi problem w zakresie poczucia dostępności oferty i infrastruktury miejskiej, a tym samym powoduje oddalenie mieszkańców z

obszarów położonych peryferyjnie wobec lokalizacji kluczowych w mieście instytucji. Konieczne jest z jednej strony jak najlepsze skomunikowanie peryferyjnych dzielnic, z drugiej strony dostosowywanie i kreowanie usług społecznych tak, by były one bliżej mieszkańca w myśl idei deinstytucjonalizacji. Obecnie trwają prace nad reorganizacją systemu komunikacji w celu zniwelowania wskazanych dysproporcji. Miasto sukcesywnie wzmacnia też system deinstytucjonalizacji usług społecznych poszerzając katalog dostępnych dla mieszkańca form wsparcia w miejscu zamieszkania.

TRUDNOŚCI W OBSZARZE ŻYCIA RODZINNEGO I SYSTEMU WYCHOWAWCZEGO

- a. Rosnące problemy opiekuńczo-wychowawcze rodzin - eksperci z różnych dziedzin wskazują na wzrastający w skali kraju problem z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą rodzin, co widoczne jest również w Dąbrowie Górniczej. Coraz częściej dzieci klientów instytucji pomocowych są włączane w system wsparcia. Kolejne pokolenie podlega mechanizmowi dziedziczenia wzorców, czyli reprodukcji standardów życia.
- b. Niewystarczająca liczba rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i miejsc w placówkach pieczy zastępczej - od wielu lat na terenie miasta podejmowane są działania mające na celu rozwój rodzinnej pieczy zastępczej. Jednakże w związku z narastającymi problemami rodzin biologicznych wynikającymi z niewydolności opiekuńczo-wychowawczych oraz z nieradzenia sobie z problemami uzależnień, konieczne staje się zabezpieczenie coraz większej liczby dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
- c. Systemowe skutki pandemii COVID – w pandemii uwypukliły się problemy rodzin, które nie radziły sobie już wcześniej. Z uwagi jednak na specyfikę doświadczeń w okresie izolacji i nasilenie kontaktów wewnątrzrodzinnych pojawiły się długofalowe skutki braku kompetencji w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi.
- d. Dysfunkcje w obszarze życia młodzieży - w przypadku młodszej młodzieży obecnie mamy do czynienia z nasilającymi się trudnościami w obszarze życia społecznego. Przejawia się to m.in. w postawach odrzucających dotychczasowe formy edukacji. Rośnie liczba dzieci, które poprzez nauczanie zdalne mają problemy nie tylko emocjonalne, ale również dydaktyczne. Obserwuje się nasilenie problemów pocovidowo-psychicznych m.in. wycofanie, wzrost liczby samobójstw, rozpad więzi rodzinnych, autorytetów, przestymulowanie dzieci przez narzędzia cyfrowe.

STARZENIE SIĘ MIESZKAŃCÓW

Zachodzące znaczące zmiany w strukturze wieku mieszkańców świadczą o nasileniu się procesu starzenia demograficznego ludności. Aktualnie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w Dąbrowie Górniczej wynosi 36,3 w 2021 r.

Wice Burmistrz

(odnotowano wzrost o 16,7 w stosunku do 2012 r.). Wskazuje się również na zjawisko tzw. „podwójnego starzenia się”, czyli szybkiego wzrostu zarówno w grupie osób 80+, jak również 60+. Tym samym opiekunowie osób starszych najczęściej rekrutować się będą z tej samej grupy demograficznej, będąc albo współmałżonkami albo dziećmi już w wieku emerytalnym. Dostosowanie oferty usług społecznych do rosnących potrzeb związanych ze starzeniem się mieszkańców stanowi dla miasta bardzo duże wyzwanie. Miasto ma ofertę usług świadczonych w miejscu zamieszkania, którą musi sukcesywnie wzmacniać poszerzając katalog i ilość tych usług.

5.4 Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Prognozowanie to zbiór naukowych metod przewidywania tego, w jaki sposób będą kształtowały się w przyszłości interesujące nas zjawiska. Tworzenie długoterminowej prognozy złożonych procesów społecznych jest zadaniem trudnym ze względu na wielość czynników, na których się opiera.

Gmina Dąbrowa Górnicza, podobnie jak inne samorządy w Polsce, już dziś stoi przed koniecznością zmierzenia się z nowymi problemami wynikającymi głównie z wpływu zewnętrznej sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej.

Za kluczowy i horyzontalny problem uznać należy pogarszającą się sytuację demograficzną. Prognozuje się, że problem ten będzie w przyszłości wpływać i pogłębiać inne problemy w sferze życia społecznego i gospodarczego miasta. Są to w szczególności: zwiększanie się liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, zmniejszanie się liczby młodych mieszkańców miasta ze względu na niski wskaźnik urodzeń oraz migracje młodych ludzi. W konsekwencji tych czynników następować będzie z jednej strony osłabienie demograficzne miasta, z drugiej strony narastanie liczebności grup wymagających wsparcia, co w konsekwencji prowadzić będzie do obniżenia potencjału rozwojowego miasta i możliwości świadczenia pomocy społecznej. Wyzwaniem będą zatem potrzeby w zakresie dostarczenia adekwatnych do potrzeb usług społecznych osobom starszym i z niepełnosprawnościami, tworzenie warunków sprzyjających funkcjonowaniu rodzin wielodzietnych czy potrzeby wynikające ze zmian na rynku pracy.

Istotnym i również horyzontalnym problemem są trudności w funkcjonowaniu rodzin. Zmiana stylu życia powodująca rozpad dotychczasowych wartości, kryzys gospodarczy i polityczny, narastające zjawisko zaburzeń psychicznych szczególnie widoczne u dzieci i młodzieży – to czynniki, które wpływają na rosnące problemy opiekuńczo-wychowawcze rodzin.

Wyzwaniem dla miasta będzie zatem wspieranie rodziny w jej codziennym funkcjonowaniu i realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dostęp do pomocy specjalistycznej dla dorosłych dzieci i młodzieży, dostępność żłobków i przedszkoli.

W zakresie polityki mieszkaniowej istotne będzie z jednej strony wsparcie w zapewnieniu miejsca zamieszkania osobom najuboższym i średniozarabiającym, ale też funkcjonowanie systemu zamiany mieszkań umożliwiającego utrzymywanie mieszkań przez osoby starsze i jak najdłuższe ich funkcjonowanie w miejscu zamieszkania. Istotne będzie też dostosowanie mieszkań do potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

W zakresie kultury, sportu i rekreacji wyzwaniem będzie dostosowanie w coraz większym stopniu oferty do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Polityka w zakresie rynku pracy w dużej mierze zależeć będzie od sytuacji ekonomicznej kraju. Jednak biorąc pod uwagę niekorzystne tendencje demograficzne już dzisiaj widać, że w coraz większym stopniu konieczna będzie aktywizacja społeczności lokalnych do wzajemnego świadczenia usług i rozwijanie potencjału organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej w celu dostarczania mieszkańcom usług społecznych adekwatnych do ich potrzeb. W tym celu miasto już dzisiaj prowadzi bardzo aktywną politykę w zakresie promowania aktywności społecznej i obywatelskiej - w kolejnych latach działania te będą kontynuowane.

Niezbędny będzie też dalszy rozwój współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i budowanie współpracy i partnerstwa ze wszystkimi podmiotami działającymi w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej. Istotnym zadaniem dla miasta w zakresie dostępnej dla mieszkańców infrastruktury będzie realizacja założeń dostępności budynków użyteczności publicznej i przestrzeni publicznej.

Reasumując: wyzwaniem dla miasta będzie podnoszenie jakości oferty pomocy społecznej w odpowiedzi na nowe wyzwania i problemy społeczne oraz bieżące dostosowywanie oferty pomocy społecznej do zmieniających się potrzeb jej odbiorców. Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte a podejmowane działania spowodują zapewnienie mieszkańcom możliwości i kompetencji do samodzielnego i odpowiedzialnego życia oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej Dąbrowy Górniczej. Wdrożenie strategii spowoduje w szczególności utrzymanie odpowiedniego poziomu życia rodzin, umożliwiającego zaspokajanie podstawowych potrzeb, w tym potrzeb dzieci i młodzieży oraz poprawę jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępu do usług świadczonych w miejscu zamieszkania oraz poprawę ich sprawności fizycznej i zdrowia. Prognozowane zmiany sprzyjać będą integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz poprawiać jakość życia mieszkańców Dąbrowy Górniczej.

5.5 Dąbrowa Górnicza - priorytety w zakresie polityki społecznej

Poniżej przedstawiono podstawowe priorytety określające politykę społeczną miasta, które znajdują odzwierciedlenie z jednej strony w prezentowanym dokumencie, z drugiej w innych miejskich dokumentach

planistycznych. Kluczowe w tym miejscu jest potwierdzenie, że poniższe priorytety wynikają wprost z prowadzonych prac diagnostycznych zarówno na poziomie analizowanych danych, jak i informacji uzyskiwanych poprzez badania jakościowe oraz warsztaty.

Na ich podstawie kształtują się następujące obszary wsparcia

DEINSTYTUCJONALIZACJA I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Proces deinstytucjonalizacji usług społecznych jest jednym z kluczowych wyzwań dla lokalnego samorządu oraz organizacji pozarządowych. W szczególności jako niezbędne uznać należy wzmacnianie działań umożliwiających zabezpieczenie osób o specjalnych potrzebach, w tym starszych i z niepełnosprawnościami, w miejscu zamieszkania. Równocześnie konieczne są działania strategiczne w zakresie zmian i dostępności przestrzeni publicznej dla osób starszych i/lub z niepełnosprawnościami.

SIECIOWANIE PODMIOTÓW I WSPÓŁPRACA MIĘDZYSEKTOROWA

Jednostki działające w obszarze niwelowania problemów społecznych muszą współpracować ze sobą. Budowanie partnerstw i wymiana doświadczeń stanowić może o sukcesie w realizacji długoterminowych działań w obszarze pomocy społecznej i szerzej polityki społecznej. Niezwykle istotna jest również współpraca z organizacjami pozarządowymi, którą należy rozpatrywać na dwóch poziomach. Pierwszy z nich to wykorzystanie potencjału dąbrowskich organizacji do realizacji wspólnego celu, jakim jest szeroko rozumiany dobrostan mieszkańców. Drugi to traktowanie podmiotów pozarządowych jako potencjału umożliwiającego realizację usług społecznych.

EDUKACJA NA RZECZ BUDOWANIA STRATEGII ŻYCIOWYCH W MIEŚCIE

Tworzenie związku z miastem, wspieranie procesu budowania tożsamości i dumy z miejsca zamieszkania to proces, który jest kluczowy dla Dąbrowy Górniczej. Ostatnie lata przyniosły poprawę w zakresie oferty czasu wolnego. Podjęto szereg działań, które bezpośrednio przełożyły się na poprawę jakości życia mieszkańców. Kolejnym krokiem jest podjęcie działań mających na celu wspierania młodych ludzi i kreowania dla nich warunków sprzyjających budowaniu strategii życiowych w mieście,

INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW W PRZESTRZENI MIASTA

Przestrzeń miejska, aby była atrakcyjna, musi dawać szanse relaksu i wytchnienia. To konieczne, by zminimalizować skutki niekorzystnych tendencji demograficznych, zmian środowiskowych, czy w ogóle postrzegania zmiany roli przestrzeni publicznej w funkcjonowaniu lokalnych społeczności. Nowocześnie postrzegana przestrzeń miejsca powinna być traktowana jako integrator – miejsce spotkań, które nie ma tylko wymiaru fizycznego, ale niesie za sobą określone wartości, i które poprzez swoją przyjazność, dostępność oraz wielofunkcjonalność wzmacnia lokalną społeczność. W wypadku Dąbrowy Górniczej mówimy w tym miejscu nie tylko o tworzeniu centrum miasta wokół Fabryki Pełnej Życia, ale wspieraniu poszczególnych dzielnic rozległego miasta.

Anna Bechtle

5.6 Analiza SWOT

Diagnozę w zakresie polityki społecznej miasta oraz czynników zewnętrznych przedstawiono w formie analizy SWOT.

Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobrze rozwinięte i efektywnie działające zasoby instytucjonalne w obszarze pomocy społecznej na terenie gminy. 2. Dobra oferta usług umożliwiających jak najdłuższe funkcjonowanie w miejscu zamieszkania. 3. Dobrze rozwinięte rzecznictwo osób z niepełnosprawnościami (Rzecznik ds. osób z niepełnosprawnościami, Koordynator ds. dostępności, Społeczna Powiatowa Rada ds. Osób z Niepełnosprawnościami). 4. Bogata oferta w zakresie aktywizacji i integracji seniorów. 5. Duża aktywność obywatelska mieszkańców, organizacji pozarządowych i ciał doradczych (Rada Seniorów, Młodzieżowa Rada Miasta, Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych). 6. Małe odsetki osób korzystających z pomocy społecznej. 7. Niewielki odsetek osób bezrobotnych. 8. Dobrze rozwinięty system pomocy osobom będącym w kryzysie bezdomności. 9. Doświadczenie i gotowość do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające wsparcie rodzin w rozwiązywaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych. 2. Niewystarczająca oferta wsparcia zdrowia psychicznego, w szczególności wśród dzieci i młodzieży. 3. Niewystarczająca liczba funkcjonujących rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i miejsc w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. 4. Brak kompleksowej informacji dotyczącej form pomocy dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. 5. Nieadekwatna do nowych form uzależnień oferta wsparcia profilaktycznego. 6. Niewystarczający potencjał podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych do realizacji usług społecznych. 7. Niewystarczająca dostępność budynków użyteczności publicznej oraz miejsc publicznych. 8. Niewystarczająca oferta mieszkaniowa uwzględniająca różny status materialny mieszkańców.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Publiczne instrumenty wsparcia osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. 2. Świadomość społeczeństwa w zakresie integracji osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym. 3. Publiczne instrumenty wsparcia budownictwa mieszkaniowego dla różnych grup społecznych. 4. Publiczne instrumenty wsparcia na rzecz podniesienia kwalifikacji osób na rynku pracy. 5. Rozwój technologii wspierających, zwłaszcza seniorów i osoby z niepełnosprawnościami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niekorzystny spadkowy trend demograficzny, starzenie się populacji, postępująca emigracja. 2. Wzrost dysfunkcji w obszarze życia rodzinnego i zdrowia psychicznego, nowe formy uzależnienia, izolacja społeczna w wyniku pandemii, zmiany stylu życia. 3. Niekorzystne warunki zatrudnienia w sektorze usług społecznych powodujące niedobory kadrowe. 4. Utrudniony dostęp do oferty specjalistycznych usług zdrowotnych. 5. Wysokie koszty funkcjonowania systemu pomocy społecznej i instytucjonalizacji systemu pomocy społecznej. 6. Wysoka inflacja i kryzys gospodarczy. 7. Zmienność i niepewność obowiązujących przepisów. 8. Postęp technologiczny nieuwzględniający specyficznych warunków i potrzeb niektórych grup społecznych (wykluczenie cyfrowe, wykluczenie mobilne).

VI. Cele strategiczne

W rozdziale zaprezentowano podstawowe cele strategiczne Strategii zdefiniowane na podstawie przeprowadzonych prac diagnostycznych oraz odnoszące się do innych dokumentów planistycznych miasta. Każdemu obszarowi strategicznemu przypisano dodatkowo kierunki działań, które pozwolą na realizację planowanych założeń.

Cel strategiczny 1

WSPIERAMY RODZINĘ

Sprawnie funkcjonująca rodzina jest nie tylko miejscem prawidłowego rozwoju czy funkcjonowania jej członków, ale również środowiskiem, które samo rozwiązuje sytuacje kryzysowe. Przyjmując takie założenie zakładamy, że jednym z podstawowych narzędzi prowadzenia polityki społecznej jest zapewnienie możliwości sprawnego funkcjonowania rodzin, a w przypadku występujących dysfunkcji ich wsparcie w kluczowych obszarach. Wskazać tu przede wszystkim należy wzmacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przygotowanie do pełnienia ról rodzicielskich. Zaplanowane działania w ramach pracy socjalnej, asystentury rodzinnej czy programu Klubu Integracji Społecznej wynikają między innymi z konieczności efektywnego wyjścia z kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, która dla części rodzin wiązała się z kryzysem nie tylko zdrowotnym, ale również osłabieniem więzi.

Reakcją na trudności życiowe, zawodowe czy z obszaru zdrowia jest w ramach Strategii poszerzenie oferty bezpłatnego poradnictwa, w tym świadczonego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Ważnym elementem funkcjonowania rodzin jest zapewnienie im dostępu do mieszkań. Uznać tu należy, iż jest to szczególne wyzwanie dla lokalnego samorządu. Aktywna działalność w tym obszarze ma kluczowy wpływ na jakość życia mieszkańców i została szczególnie podkreślona w dokumencie.

Ważnym elementem składającym się na zakres planowanych działań jest dbanie o zdrowie psychiczne mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży szkolnej, na którą pandemia COVID miała wyjątkowo negatywny wpływ. Odtworzenie więzi międzyludzkich, poprawa kondycji psychicznej czy też nabywanie od nowa kompetencji społecznych przez nich to jedno z kluczowych wyzwań zdefiniowanych w dokumencie.

Cel Strategiczny 1	WSPIERAMY RODZINĘ
1.1	Wsparcie rodziny w codziennym funkcjonowaniu.
1.2	Rozwój pieczy zastępczej.
1.3	Pomoc w utrzymaniu i uzyskaniu mieszkania.

Cel strategiczny 2

WSPIERAMY OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W Dąbrowie Górniczej systematycznie podejmowane są działania poprawiające funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami. Aby miasto było przyjazne tworzone są warunki zarówno do zwiększania aktywności z zakresu rehabilitacji społecznej, jak i zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami. Poprzez działania włączające zmieniamy postrzeganie osób z niepełnosprawnościami przez społeczeństwo a jednocześnie upowszechniamy wiedzę na temat przysługujących im praw wśród osób z niepełnosprawnościami. Likwidując bariery architektoniczne dostosowujemy przestrzeń miejską i obiekty użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami. Jednocześnie stale poszerzamy możliwość korzystania z bogatej oferty kulturalno – sportowej miasta przygotowując wydarzenia, nie wykluczające osób z niepełnosprawnościami.

Współpracujące ze sobą instytucje i jednostki miejskie oraz organizacje pozarządowe oferują mieszkańcom o szczególnych potrzebach wsparcie optymalnie dostosowywane do ich oczekiwań i wymagań. Realizując zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami dostrzegamy również problemy oraz potrzeby ich opiekunów i rodzin, dlatego stale poszerzamy dostępność usług wytnieniowych dla osób, które codziennie sprawują opiekę nad osobami zależnymi.

Cel Strategiczny 2

WSPIERAMY OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

2.1 Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu.

2.2 Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Cel strategiczny 3

WSPIERAMY I AKTYWIZUJEMY SENIORÓW

Budowanie zdrowych nawyków życia, wyposażanie w kompetencje społeczne, angażowanie osób starszych w życie lokalnej społeczności to kierunki, które stanowią podstawę skutecznego ich wspierania. Warto tu podkreślić, że podejmowanie tych działań pozwala na jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie seniorów w miejscu zamieszkania. Oczywiście samodzielność musi być wspierana poprzez pracę socjalną, usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne. Jako obiecujące uznać należy również stosowanie teleopieki czy innych usprawnień technologicznych, które ułatwiają z jednej strony świadczenie wsparcia seniorom, z drugiej poprawiają jakość ich życia.

Seniorzy to jedna z najbardziej aktywnych grup społecznych. Ważnym jest dalsze jej wspieranie poprzez edukację przez całe życie. Dostosowanie systemu kształcenia do różnych grup wiekowych oraz sprawna jego koordynacja pozwoli na uniknięcie powstania szeregu problemów społecznych oraz prowadzenie działań profilaktycznych skierowanych do osób starszych. Osoby o ograniczonej mobilności i percepcji muszą mieć stworzone środowisko do aktywnego uczestnictwa w różnych dziedzinach życia w mieście. Ich aktywizacja, włączanie w życie społeczne jest szczególnie ważne obecnie, kiedy grupa seniorów systematycznie się zwiększa.

Cel Strategiczny 3

WSPIERAMY I AKTYWIZUJEMY SENIORÓW

3.1

Wsparcie jak najdłuższego samodzielnego funkcjonowania seniorów w miejscu zamieszkania.

3.2

Wsparcie aktywności seniorów.

Anna Bielak

Cel strategiczny 4

PRZECIWDZIAŁAMY UZALEŻNIENIOM ORAZ WSPIERAMY OSOBY UZALEŻNIONE I ICH RODZINY

Miasto w swoich działaniach stawia przede wszystkim na profilaktykę. Jakość życia w dużej mierze wynika z prowadzonych działań zapobiegawczych, które realizowane są od poziomu najmłodszych mieszkańców Dąbrowy Górniczej. W obrębie profilaktyki planuje się skupienie na aspektach zdrowego stylu życia, pomagających przeciwdziałaniu uzależnieniom czy innym zachowaniom ryzykownym. Ważnym elementem oddziaływania jest tworzenie środowisk lokalnych, budujących poczucie tożsamości i odpowiedzialności za własne zachowania.

Działania profilaktyczne są realizowane w dwojaki sposób. Poprzez profilaktykę dopasowaną do potrzeb osób, które przejawiają zachowania ryzykowne oraz profilaktykę ogólną, budującą wiedzę i świadomość mieszkańców. Elementem budowania właściwych postaw będzie skierowanie uwagi na reagowanie przez bezpośrednie otoczenie, lokalną społeczność. Właściwa i szybka diagnoza sytuacji pozwala bowiem na możliwie szybkie wsparcie rodziny, ochronę jej przed wyniszczeniem, wynikającym z uzależnienia jednego z jej członków oraz wspieranie osób współuzależnionych.

W obszarze wsparcia oferowanego osobom uzależnionym realizowane będzie wsparcie, które ma potwierdzoną skuteczność. Jednocześnie szczególny nacisk zostanie położony na środowiskowe formy pomocy oraz wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych.

Cel Strategiczny 4

PRZECIWDZIAŁAMY UZALEŻNIENIOM ORAZ WSPIERAMY OSOBY UZALEŻNIONE I ICH RODZINY

4.1

Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych.

4.2

Zwiększanie dostępu do pomocy specjalistycznej.

W Dąbrowie Górniczej udało się wypracować złożony system wsparcia. Oferta pomocy oraz aktywizacji, jest znacząca i zróżnicowana między innymi dzięki aktywności mieszkańców. Wiele grup społecznych może w skuteczny sposób uzyskać pomoc. Potencjałem Dąbrowy Górniczej są organizacje pozarządowe funkcjonujące w mieście. Jak wskazano wcześniej należy traktować je dwójako. Po pierwsze są ważnym partnerem w niesieniu wsparcia. Znajomość lokalnego środowiska, zdolność do szybkiej reakcji, łatwość w komunikowaniu się i możliwość transferowania informacji do instytucji pomocy społecznej to atuty, które są i dalej będą wykorzystywane. Z drugiej strony organizacje pozarządowe to również realizator wsparcia. O sektorze tym należy myśleć w kategorii zewnętrznego wykonawcy zadań własnych i zleconych przez lokalny samorząd. Outsourcing usług publicznych w tym obszarze powinien bazować w dużej mierze nie tylko na zleceniu, ale także powierzaniu wykonywania zadań publicznych w ramach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Odpowiedzialność lokalnej społeczności za jej członków jest jednym z podstawowych warunków funkcjonowania wspólnoty samorządowej.

Cel Strategiczny 5	WSPIERAMY AKTYWNOŚĆ I WSPÓŁPRACĘ
5.1	Promocja aktywności społecznej.
5.2	Wsparcie rozwoju i integracji lokalnych potencjałów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

VII. Kierunki działań

W rozdziale zostanie zaprezentowany poziom operacyjny strategii odnoszący się do zaplanowanych w jej ramach kierunków działań. Przedstawienia kierunków działań dokonano za pomocą kart działań, które wskazują typy przedsięwzięć realizowanych w ramach interwencji wraz z krótką charakterystyką. Karta działania uwzględnia zarówno zaplanowane do realizacji projekty, okres ich realizacji, jak również wskazuje katalog interesariuszy i partnerów odpowiedzialnych za wdrażanie zaplanowanych przedsięwzięć. Ponadto wskazuje również wskaźniki monitorujące realizację kierunku działania. Zaprezentowana struktura umożliwia w sposób przejrzysty oraz kompleksowy przedstawienie interwencji i działań zaplanowanych do realizacji w perspektywie 2027 roku.

CEL STRATEGICZNY

1. WSPIERAMY RODZINĘ

Kierunek działań 1.1	Wsparcie rodziny w codziennym funkcjonowaniu.
Charakterystyka działania:	Rodzina jest zwykle najlepszym miejscem do bezpiecznego funkcjonowania jej członków. Opierając się na takim założeniu zaplanowano działania, które mają na celu zapewnienie im wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jak również w sytuacjach kryzysowych. Spektrum zaplanowanych form jest bardzo duże i obejmuje zróżnicowane formy realizowane w zależności od potrzeb rodzin.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przygotowanie do pełnienia ról rodzicielskich (m.in. praca socjalna, asystentura rodzinna, projekty socjalne, programy Klubu Integracji Społecznej). 2. Rozszerzenie oferty bezpłatnego poradnictwa na rzecz osób i rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności, w tym w kryzysie przemocy (m.in. poradnictwo prawne, obywatelskie, mediacje, wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, poradnictwo zawodowe). 3. Rozwój i upowszechnianie oferty wsparcia zdrowia psychicznego, w szczególności dzieci i młodzieży. 4. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży (np. działalność placówek wsparcia dziennego, organizacja zajęć pozalekcyjnych). 5. Poprawa dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (np. dotacje z budżetu miasta dla prywatnych żłobków).

Kierunek działań 1.1	Wsparcie rodziny w codziennym funkcjonowaniu.
	6. Kontynuowanie działań związanych multiprofesjonalnym wspieraniem rodzin wielodzietnych.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Klub Integracji Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, poradnie psychologiczne –pedagogiczne, Środowiskowy Dom Samopomocy, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, Miejski Ośrodek Pracy Twórczej, Pałac Kultury Zagłębia, Miejska Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających z pracy socjalnej, asystenta rodziny. 2. Liczba projektów socjalnych/programów wspierających funkcjonowanie rodziny. 3. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny. 4. Liczba osób korzystających z poradnictwa prawnego, obywatelskiego, mediacji. 5. Liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego i terapeutycznego. 6. Liczba osób objętych poradnictwem zawodowym. 7. Liczba osób, które skorzystały z oferty wsparcia zdrowia psychicznego. 8. Liczba przeprowadzonych przez poradnie warsztatów w szkołach. 9. Liczba dzieci objętych wsparciem placówek wsparcia dziennego. 10. Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych. 11. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem ŚDS. 12. Liczba miejsc w żłobkach prywatnych. 13. Liczba miejsc w żłobku miejskim. 14. Liczba rodzin objętych wsparciem zespołów multiprofesjonalnych.

Kierunek działań 1.2	Rozwój pieczy zastępczej.
Charakterystyka działania:	Sytuacja w obszarze realizacji zadań pieczy zastępczej jest szczególnie trudna. Wiąże się to przede wszystkim z niewystarczającą liczbą zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz miejsc w placówkach-opiekunco-wychowawczych. Kryzys w tym obszarze może być rozwiązany przede wszystkim poprzez poprawę systemu obecnie funkcjonującego – poprawę warunków, w jakich funkcjonują rodziny oraz

Kierunek działań 1.2		Rozwój pieczy zastępczej.
		aktywne poszukiwanie nowych. Rozwój form instytucjonalnych również stanowi próbę rozwiązania tego znaczącego problemu.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji		<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie warunków sprzyjających tworzeniu nowych rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz wsparcie istniejących rodzin zastępczych. 2. Rozwój instytucjonalnej pieczy zastępczej.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy		Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia.
Okres realizacji:		2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:		<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia (szkolenia, spotkania integracyjne). 2. Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. 3. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Kierunek działań 1.3		Pomoc w utrzymaniu i uzyskaniu mieszkania.
Charakterystyka działania:		Znaczący wzrost cen, inflacja itp. są czynnikami, które pogorszą sytuację materialną części rodzin, co wymaga stałego monitorowania i reagowania w sytuacjach kryzysowych związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych. Istotne jest również podejmowanie dalszych działań na rzecz ograniczania ubóstwa mieszkaniowego i zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych osobom średniozamożnym i mało zarabiającym.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji		<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej w związku z powstałym zadłużeniem za użytkowanie lokali mieszkalnych (m.in.praca socjalna). 2. Wspieranie rodzin z niskimi dochodami w regulowaniu opłat czynszowych. 3. Tworzenie warunków dla realizacji potrzeb mieszkaniowych mieszkańców zarówno w formie najmu, jak i własności (najem społeczny, RTBS).
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy		Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia.

Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób objętych pracą socjalną w związku z zadłużeniem mieszkania. 2. Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego. 3. Liczba mieszkań RTBS. 4. Liczba mieszkań w formule najmu społecznego.

CEL STRATEGICZNY

2. WSPIERAMY OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Kierunek działań 2.1	Wsparcie w codziennym funkcjonowaniu.
Charakterystyka działań:	<p>Przedstawione działania skupiają się na zwiększeniu aktywności i udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz przygotowaniu i wprowadzeniu ich na rynek pracy. Osoby z niepełnosprawnościami to grupa mieszkańców potrzebujących kompleksowego wsparcia ukierunkowanego na poprawę jakości życia we wszystkich obszarach. Jest to szczególnie istotne z uwagi na obserwowane tendencje, wzrost liczby osób ze szczególnymi potrzebami oraz strukturę powodów korzystania z pomocy społecznej – niepełnosprawność jest jednym z najczęstszych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej.</p>
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania (np. praca socjalna, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, asystent osobisty osoby niepełnosprawnej, teleopieka, wolontariat dla osób z niepełnosprawnościami). 2. Rozwój oferty usług całodobowych (np. mieszkania chronione, treningowe, wspierane, wytnieniowe). 3. Wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnościami w zakresie opieki nad nimi (np. opieka wytnieniowa). 4. Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnością w życiu zawodowym.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych pracą socjalną. 2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi. 3. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych programami wsparcia. 4. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych, treningowych, wspieranych, wytnieniowych. 5. Liczba opiekunów osób z niepełnosprawnościami korzystających z opieki wytnieniowej.

6. Liczba udzielonych informacji na temat form pomocy o charakterze zawodowym dla osób z niepełnosprawnościami.
7. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które podjęły zatrudnienie.

Kierunek działań 2.2	Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami.
Charakterystyka działania:	Zrównoważony rozwój systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami musi bazować na integracji ich ze społecznością lokalną. Ich uczestnictwo w życiu społecznym jest cenne i musi być poszerzane. Bazą dla ich aktywności musi być likwidacja fizycznych barier na poziomie ich mieszkań, ale i w przestrzeni publicznej oraz barier związanych ze świadomością praw osób z niepełnosprawnością. Niezwykle istotne w tym zakresie są działania podejmowane przez Rzecznika ds. Osób z Niepełnosprawnościami oraz Koordynatora ds. Dostępności.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integracja osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej, wspieranie aktywności społecznej - organizacja wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych. 2. Poprawa dostępu do obiektów i przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnościami. 3. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami mieszkań dostosowanych do ich potrzeb w ramach mieszkaniowego zasobu gminy. 4. Zwiększenie dostępu do wiedzy i informacji na temat praw osób z niepełnosprawnościami.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Wydział Marki Miasta, Kultury i Sportu, Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Miejskie „Szttygarka”, Pałac Kultury Zagłębia, Centrum Sportu i Rekreacji, Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Rzecznik Praw Osób z Niepełnosprawnościami, Koordynator ds. dostępności, Warsztat Terapii Zajęciowej, organizacje pozarządowe, inne wydziały merytoryczne Urzędu Miejskiego
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące	1. Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych.

realizację kierunku	2. Liczba podjętych inicjatyw/działań mających wpływ na ograniczenie
działań:	barier w codziennym funkcjonowaniu.
	3. Liczba lokali dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
	4. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z dostosowanych do ich potrzeb lokali.
	5. Liczba informacji dotyczących kwestii niepełnosprawności w mediach.
	6. Liczba informacji/porad udzielonych osobom z niepełnosprawnościami.

CEL STRATEGICZNY

3. WSPIERAMY I AKTYWIZUJEMY SENIORÓW

Kierunek działań 3.1	Wsparcie jak najdłuższego samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania.
Charakterystyka działania:	<p>Zgodnie z prognozowanymi zmianami demograficznymi, zakłada się że większość seniorów w nadchodzących latach osiągnie wiek 60-69 lat. Prawdopodobnie będą oni jeszcze aktywni zawodowo. 80 procent seniorów mieszka w dzielnicach: Reden, Gołonóg Południowy, Mydlice, Gołonóg Północny, Ząbkowice, Zielona-Pogoria, Strzemieszyce Wielkie. W kolejnych latach ich liczba będzie dalej rosła, a liczba osób w wieku produkcyjnym będzie malała. Oznacza to konieczność dostosowania usług, w tym społecznych, kulturalnych, edukacyjnych do potrzeb tej grupy. W myśl idei deinstytucjonalizacji polityka społeczna w mieście skupia się na rozwoju usług w miejscu zamieszkania seniorów oraz wsparciu ich rodzin, jako naturalnych i często najlepszych opiekunów.</p>
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania (np. praca socjalna, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, teleopieka). 2. Wspieranie rodzin osób starszych w zakresie opieki nad nimi (np. opieka wytchnieniowa, wsparcie Dziennego Domu Senior - Wigor). 3. Wdrażanie projektów/programów wspierających seniorów w jak najdłuższym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Dzienny Dom Senior - Wigor, Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem”, organizacje pozarządowe.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba seniorów objętych pracą socjalną. 2. Liczba seniorów objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi. 3. Liczba seniorów objętych programami wsparcia. 4. Liczba opiekunów osób starszych objętych wsparciem w zakresie opieki nad nimi. 5. Liczba wdrożonych projektów/programów wspierających seniorów. 6. Liczba seniorów korzystających ze wsparcia Dziennego Domu Senior – Wigor.

Kierunek działań 3.2	Wsparcie aktywności seniorów.
Charakterystyka działań:	Przy stosunkowo umiarkowanych dochodach seniorów i znacznym obciążeniu sektora zdrowia, koniecznym staje się, aby osoby starsze były zdrowe, aktywne i zaradne. Zdrowy senior to przede wszystkim senior, który uczestniczy w życiu społecznym, spotyka się z innymi, uprawia sport według własnych możliwości. Szczególnie ważna w tym obszarze jest współpraca z organizacjami seniorów oraz organizacjami działającymi na ich rzecz.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie oferty i ułatwienie dostępu do usług świadczonych przez instytucje kultury, sportu i rekreacji. 2. Rozwój oferty edukacyjnej dla osób starszych. 3. Wspomaganie rozwoju podmiotów i miejsc zrzeszających osoby starsze. 4. Promowanie idei wolontariatu świadczonego przez seniorów oraz rozwój usług wzajemnych i sąsiedzkich.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Wydział Marki Miasta, Kultury i Sportu, Miejska Biblioteka Publiczna, Pałac Kultury Zagłębia, Centrum Sportu i Rekreacji, Muzeum Miejskie „Szttygarka”, uczelnie wyższe z terenu miasta, Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, organizacje pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba usług świadczonych przez instytucje kultury, sportu i rekreacji przeznaczonych dla seniorów. 2. Liczba seniorów uczęszczających na Uniwersytety III wieku. 3. Liczba działających podmiotów i miejsc zrzeszających seniorów. 4. Liczba działających klubów seniora.

CEL STRATEGICZNY

4. PRZECIWDZIAŁAMY UZALEŻNIENIOM ORAZ WSPIERAMY OSOBY UZALEŻNIONE I ICH RODZINY

Kierunek działań 4.1	Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych.
Charakterystyka działań:	Uznaje się, że relacje z rodziną i otoczeniem powinny być zasobem kształującym jakość życia. Są one niezbędne, żeby radzić sobie z trudnościami, w tym w obszarze walki z nałogiem. Proponowane działania skupiają się przede wszystkim na ograniczaniu negatywnego wpływu nadużywania alkoholu na funkcjonowanie rodzin. Planuje się osiągnąć to poprzez zmniejszanie społecznej akceptacji tych zjawisk oraz reagowania w początkowej fazie trudności psychologicznych czy uzależnienia. Obszar ten w dużej mierze traktować należy jako profilaktyczny.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizowanie programów profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz prowadzenie działań o charakterze edukacyjnym dla rodziców. 2. Prowadzenie działań przeciwdziałających uzależnieniom wśród osób dorosłych. 3. Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych realizujących programy przeciwdziałające uzależnieniom.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Wydział Oświaty, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Wydział Rozwoju, Przedsiębiorczości i Obsługi Inwestorów, Wydział Marki Miasta, Kultury i Sportu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zrealizowanych programów z zakresu profilaktyki. 2. Liczba osób objętych programami z zakresu profilaktyki. 3. Liczba zrealizowanych programów przeciwdziałających uzależnieniom wśród osób dorosłych. 4. Liczba osób objętych programami przeciwdziałającymi uzależnieniom wśród osób dorosłych. 5. Liczba podjętych działań wspomagających instytucje i organizacje pozarządowe w realizacji programów przeciwdziałania uzależnieniom.

Kierunek działań 4.2	Zwiększanie dostępu do pomocy specjalistycznej.
Charakterystyka działań:	Działanie skupia się przede wszystkim na umożliwieniu uczestnictwa osób uzależnionych oraz współuzależnionych w skutecznych procesach terapii uzależnień poprzez zwiększanie dostępu do pomocy specjalistycznej oraz tworzeniu warunków do systemowego wsparcia.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie działań terapeutycznych i rehabilitacyjnych realizowanych przez placówki leczenia uzależnień. 2. Zapewnienie wsparcia terapeuty uzależnień oraz wsparcia psychologicznego i prawnego.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób objętych działaniami terapeutycznymi i rehabilitacyjnymi. 2. Liczba osób objętych wsparciem terapeuty uzależnień, psychologicznym i prawnym.

CEL STRATEGICZNY

5. WSPIERAMY AKTYWNOŚĆ I WSPÓŁPRACĘ

Kierunek działań 5.1		Promocja aktywności społecznej i postaw proekologicznych.
Charakterystyka działania:		Prowadzone działania mają na celu wzrost zaangażowania grup nieformalnych i organizacji obywatelskich w życie publiczne. Wzmocnienie poziomu kapitału społecznego i integracji pozwoli na dalszy rozwój społeczny obszaru oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.
Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji		<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmacnianie postaw obywatelskich, promocja idei wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej, współpracy międzypokoleniowej. 2. Rozwój oferty aktywnego spędzania czasu dla mieszkańców miasta w obszarze kultury, sportu i rekreacji. 3. Budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców miasta poprzez prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjno-promocyjnych z zakresu ochrony środowiska.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy		Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, Wydział Marki Miasta, Kultury i Sportu, Pałac Kultury Zagłębia, Centrum Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Górniczej, Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Miejskie „Szttygarka”, Wydział Ochrony Środowiska, organizacje pozarządowe.
Okres realizacji:		2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:		<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba podjętych inicjatyw/działań z zakresu wzmacniania postaw aktywności społecznej. 2. Liczba podmiotów dysponujących ofertą aktywnego spędzania czasu dla mieszkańców miasta. 3. Liczba zorganizowanych akcji edukacyjno-informacyjno-promocyjnych z zakresu ochrony środowiska.
Kierunek działań 5.2		Wsparcie rozwoju i integracji lokalnych potencjałów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
Charakterystyka działania:		Współpraca i budowa partnerstw sprzyja wzmacnianiu poziomu kapitału społecznego. Działania samoorganizujących się społeczności wspieranych przez lokalne partnerstwa są kluczowe dla rozwiązywania istniejących problemów społecznych.

Typy przedsięwzięć / projektów / zadań przewidzianych do realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rozwoju i potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych, w celu realizacji usług społecznych. 2. Inicjowanie i wspieranie partnerstw podmiotów lokalnych i ponadlokalnych w realizacji działań.
Potencjalni partnerzy / Realizatorzy	Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, Wydział Polityki Społecznej, Mieszkaniowej i Zdrowia, Wydział Oświaty, organizacje pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.
Okres realizacji:	2023-2027
Wskaźniki monitorujące realizację kierunku działań:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba podmiotów ekonomii społecznej realizujących usługi społeczne. 2. Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie miasta realizujących zlecone usługi społeczne. 3. Liczba podjętych inicjatyw partnerskich.

50

Handwritten signature and initials

VIII. Ramy Finansowe

Określone niniejszą Strategią cele i działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wymagają określonych źródeł finansowania. Analizując obecną sytuację finansów publicznych w związku z inflacją, trwającym stanem zagrożenia epidemiologicznego COVID-19 i konfliktem zbrojnym na Ukrainie, trudno jest określać konkretne założenia budżetowe na najbliższe lata realizacji Strategii tj. 2023-2027. Skuteczność działań zależy, zarówno od posiadanych środków finansowych, jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu.

Ramy finansowe pokazują skalę pożądanego zaangażowania finansowego w realizację przedsięwzięć w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego oraz planowane kwoty środków finansowych przeznaczanych na zadania wynikające z niniejszej Strategii w najbliższych pięciu latach. Poniżej znajduje się szacunkowe określenie wysokości środków zaplanowanych na poszczególne grupy zadań. W dłuższej perspektywie czasowej dokładne określenie kwot przeznaczanych na konkretne działania jest trudne. Dokonując szacunku ram finansowych niniejszej Strategii oparto się na danych źródłowych budżetu miasta Dąbrowa Górnicza za rok 2022.

Budżet w podziale na grupy działań:

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, seniorów oraz na rzecz zdrowia psychicznego	906 070 zł
Zapobieganie uzależnieniom i innym zachowaniom ryzykownym	346 993 zł
Działania na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin	61 115 722 zł
Pozostałe zadania pomocy społecznej, działania na rzecz rodziny oraz inne zadania w zakresie polityki społecznej	45 462 548,51 zł
Działania na rzecz zabezpieczenia społecznego	Uwarunkowaniem realizacji Strategii w zaplanowanym zakresie jest przeznaczenie ok. 26 838 523 zł rocznie na działania w zakresie zabezpieczenia społecznego, np.: świadczenia rodzinne, z funduszu alimentacyjnego, a także około 5 805 400 zł rocznie na zapewnianie bezpłatnej opieki nad dziećmi do lat 3.

Wykonywanie zadań publicznych nie może wynikać z rocznych czy kadencyjnych planów działania, lecz ze spójnych i kompleksowych działań długookresowych. Każda decyzja podejmowana w gminie w ramach zarządzania strategicznego czy operacyjnego, wiąże się z koniecznością poniesienia określonych nakładów finansowych. Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one

przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Miejską i w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, krótszych bądź wpisane w wieloletnią prognozę finansową.

Ramy finansowe oraz cały dokument niniejszej Strategii winien być aktualizowany i dostosowywany do zmieniających się potrzeb. Zważywszy na 5- letni okres trwania Strategii nie wszystko można przewidzieć. Zachodzące gwałtowne zmiany społeczne i gospodarcze związane z panującą inflacją, trwającym zagrożeniem epidemiologicznym COVID-19 są tego najlepszym przykładem. Na każdym etapie realizacji niniejszej Strategii możliwa jest jej modyfikacja, aktualizacja oraz dostosowanie do potrzeb.

Na źródła finansowania, z których będą mogły być przeznaczone środki finansowe na realizację niniejszej Strategii składają się między innymi:

- budżet miasta Dąbrowa Górnicza,
- budżet Samorządu Województwa,
- środki Funduszu Pracy,
- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki z Funduszu Solidarnościowego,
- środki w ramach innych krajowych i zagranicznych instrumentów finansowych,
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe, które niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe.

Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego zależą od: wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce, potencjału absorpcyjnego poszczególnych organizacji społecznych i instytucji, zdolności przygotowania i realizacji konkretnych projektów w sferze społecznej.

Pomimo mnogości potencjalnych źródeł finansowania działań przewidzianych w niniejszej Strategii, należy przypuszczać, iż większość projektów społecznych będzie realizowana ze środków własnych Dąbrowy Górniczej. W związku z powyższym budżet miasta stanowi główne i podstawowe źródło finansowania niniejszej Strategii.

IX. Monitoring i harmonogram

9.1 Monitoring

Monitoring ma na celu zapewnienie prawidłowego i efektywnego wdrażania zaplanowanej interwencji. Pozwala wykrywać na wczesnym etapie zagrożenia oraz ewentualną konieczność wprowadzenia korekt w dokumencie z uwagi na zmieniające się uwarunkowania i sytuację zarówno w poszczególnych gminach, jak i regionie, kraju czy na świecie. Umożliwia dokonanie modyfikacji zakresu działań czy zmian w kwestii podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. W odniesieniu do niniejszego dokumentu, monitoring będzie prowadzony na poziomie strategicznym w odniesieniu do planowanych kierunków działań i przedsięwzięć. W ramach monitoringu poziomu strategicznego ocenie podlegać będzie katalog wskaźników, przyporządkowanych do poszczególnych kierunków działań.

Monitoring jest procesem ciągłym, a analiza wskaźnikowa prowadzona jest minimum raz w roku. Jego prowadzenie ma na celu uzyskanie informacji o stopniu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz dokonywanie korekt podczas wdrażania działań. Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. Podmiot ten odpowiedzialny będzie za gromadzenie i analizę wskaźników w celu identyfikacji postępów i tendencji rozwojowych kierunków działań.

Raport z realizacji Strategii będzie opracowywany w cyklu rocznym. Zestaw wskaźników monitoringu będzie w razie potrzeby aktualizowany i uzupełniany. Aktywne prowadzenie monitoringu pozwoli na formułowanie wniosków i rekomendacji istotnych dla dalszego wdrażania strategii. W monitorowaniu będą uczestniczyły wszystkie podmioty realizujące Strategię.

9.2 Harmonogram

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2027 obejmuje zasięgiem czasowym okres pięciu najbliższych lat i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań z zachowaniem wymogu wprowadzania niezbędnych zmian dostosowawczych, wynikających z aktualnej sytuacji ekonomicznej i społecznej w kolejnych latach.

Harmonogram wdrażania niniejszej Strategii obejmuje:

ETAP	Działanie	Termin
ETAP I	Podjęcie uchwały przez Radę Miejskiej Dąbrowa Górnicza o przyjęciu do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2027	I kwartał 2023 r.
ETAP II	Realizację działań objętych Strategią	2023 r. – 2027 r.
ETAP III	Uzupełnianie Strategii o nowe zadania i programy (ewaluacja on going)	sukcesywnie wedle potrzeb w okresie wdrażania Strategii 2023 r.- 2027 r.
ETAP IV	Monitoring Strategii	na koniec I kwartału: 2024 r. (za 2023 r.), 2025 r. (za 2024 r.), 2026 r. (za 2025 r.), 2027 r. (za 2026 r.), 2028 r. (za 2027 r.).
ETAP V	Końcowa ewaluacja Strategii	IV kwartał 2027 r.

X. Ewaluacja

Skuteczne wdrażanie zaplanowanych działań możliwe jest dzięki posiadaniu wiedzy na temat postępów związanych z realizacją przedsięwzięć. Możliwe jest to dzięki konsekwentnie prowadzonemu monitoringowi oraz ewaluacji. Stanowi ona standard w systemie zarządzania polityką spójności³, realizowana jest w celu oceny jakości i efektywności prowadzonych działań. Jej celem jest nie tylko uzyskanie informacji i wiedzy teoretycznej, ale również poprawa jakości wdrażanej interwencji, która możliwa będzie poprzez aktualizację strategii, zgodnie z wynikiem ewaluacji. Wśród kryteriów ewaluacji wskazuje się w szczególności skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu ewaluacji jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. Rekomenduje się, aby ewaluacja przeprowadzana była sukcesywnie wedle potrzeb w okresie wdrażania Strategii (ewaluacja on going) oraz na koniec jego realizacji (ewaluacja ex-post). Podczas oceny bada się efekty podejmowanych działań, w celu sformułowania wniosków, a także rekomendacji, które pozwolą na podniesienie jakości realizowanych w przyszłości działań.

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja stanowią podstawę do wprowadzenia uzupełnień dokumentu oraz ewentualnych modyfikacji i zmian.

³ Ewaluacja – Poradnik dla pracowników administracji publicznej, 2022, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

XI. Spisy

11.1 Spis tabel

Tabela 1: Powody korzystania z pomocy społecznej w latach 2018-2021	23
Tabela 2: Powody udzielenia pomocy przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w latach 2019-2021	24

11.2 Spis wykresów

Wykres 1: Liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2012-2021.....	17
Wykres 2: Prognozowana liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2025,2030,2035,2040,2045	17
Wykres 3: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności w latach 2012-2021.	18
Wykres 4: Współczynnik obciążenia demograficznego i odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w latach 2012-2021	18
Wykres 5: Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2012-2021	19
Wykres 6: Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w latach 2012 oraz 2021	19
Wykres 7: Liczba i kwota udzielonych dodatków mieszkaniowych w latach 2012-2020.....	20
Wykres 8: Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz młodzieży w szkołach ogólnokształcących, technikach i studenci w latach 2012-2020	21
Wykres 9: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012-2021.....	21
Wykres 10: Liczba rodzin i osób w rodzinach objęta pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2015-2021	22

2
56
Jan
Jan Bechle

UZASADNIENIE

do projektu uchwały Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2027

Jednym z zadań własnych samorządu terytorialnego określonym w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jest opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2023-2027 jest dokumentem programowym, zawierającym diagnozę sytuacji społecznej Miasta, systematyzującą najważniejsze problemy społeczne oraz przedstawiającą propozycje kierunków działań zmierzających do łagodzenia skutków dominujących problemów społecznych. Zaplanowane działania koncentrują się na utrzymaniu i rozwoju funkcjonującego systemu pomocy społecznej, opartego na współpracy wielu instytucji i realizacji profesjonalnych rozwiązań problemów społecznych, aktywizacji środowisk i osób marginalizowanych, zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz integracją osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia stanowi dokument ogólny i otwarty, który ma stanowić podstawę do opracowania kolejnych programów i projektów szczegółowych dotyczących rozwiązywania najważniejszych kwestii społecznych występujących w mieście.

II Zastępca
Prezydenta Miasta
Bożena Borowiec

XI. Spisy

11.1 Spis tabel

Tabela 1: Powody korzystania z pomocy społecznej w latach 2018-2021	23
Tabela 2: Powody udzielenia pomocy przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w latach 2019-2021	24

11.2 Spis wykresów

Wykres 1: Liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2012-2021	17
Wykres 2: Prognozowana liczba ludności Dąbrowy Górniczej w latach 2025,2030,2035,2040,2045	17
Wykres 3: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności w latach 2012-2021. 18	
Wykres 4: Współczynnik obciążenia demograficznego i odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w latach 2012-2021	18
Wykres 5: Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2012-2021	19
Wykres 6: Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w latach 2012 oraz 2021	19
Wykres 7: Liczba i kwota udzielonych dodatków mieszkaniowych w latach 2012-2020	20
Wykres 8: Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz młodzieży w szkołach ogólnokształcących, technikach i studenci w latach 2012-2020	21
Wykres 9: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012-2021	21
Wykres 10: Liczba rodzin i osób w rodzinach objęta pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2015-2021	22